

B. M. II, 118.
h. 28, 3.

X 1880412

Q. D. B. V.
DE

CONSILIARIO

Exercitatio,

quam

PRÆSIDE

JOHANNES ERNESTO
GERHARDO, D. ET
PROF. PUBL.

*publica disquisitioni
submittit*

M. JOH. FRIDERICUS GERHARDUS,

ad d. 14. Decembr.

cl. 1843.

In Auditoriō Majori.

J E N Æ,

Typis GEORGII SENGENVALDI.

Q. D. B. N.
DE

CONSILIARIO

Excitatio

JOHANNES ERNESTUS
GERHARDO D. P. ET

J. E. N. K.
Typ. Georgi Benckwaldt

MOllius infuescant latebris ignobilis otî,
degener hic, vel quisquam alius, qui plenior annis
haud benè consumtis amissa gemiscere secla
denique cogetur, Divæ usque negata Minervæ
annis à teneris. Melior, GERHARDE, putandus,
qui procul à tali juvenum discedere cœtu, &
TE Sophiæ charum voluisti ostendere gnatum
ausibus ingenuis, quales sine munere lauto
non indotatas Pallas gratissima linquet.

Hinc TIBI pro virtute tuâ peramabile sertum
evinctum Lauru viridi nomenque Magistri
vênit: & hoc, vulgo quod nunc exemptus, ad alta
pulpita Doctorum Sophiæ sis ritè vocatus:
& quondam magni attinges vestigia patris
omine felici: *Nostris DEUS adnue votis.*

Gratulor utrumq; hunc TIBI, Docte Magister, honorem,
& magis atque magis venerandam ut amare Minervam
pergas, sum monitor. Sic namque subinde sequentur
his majora bonis: sic ipse audaciùs alis
temporis excedes contagia, saucius igne
tàm validô in Musas, ævum transcendere natus.

*Magni Gerhardi, Theologi incomparabilis filio, sub
Gerhardi fratris, Theol. D. & historiarum Pro-
fessoris auspiciis, de consiliario publicè differenti
adprecatur FELICITER*

GUERNERUS ROLFINCK, D.P.
An-

PROLOGIVM.

INter omnia Reip. munia, quæ multa sanè sunt, & undiquaque diffusa, si à summò ipsius Principis soliò discedamus, primum ferè autumamus esse munus *CONSILIARII*: quod non necessitate modo, sed & rerum amplitudine & splendore dignitatis pleraque omnia post se relinquat longissimè. Nam si Regis aut Principis nomine augustius nihil, nihil divinius dici potest; quantam jam dignitatem judicabimus ejus esse, qui regiarum cogitationum particeps & summæ Majestatis quasi socius audit? Gentiles olim Reges in dubiâ re atque arduâ ad Apollinis Delphici ædem & oraculum confugisse accepimus: Domus *Consilarii* Principis oraculum est; ab illò tanquam ab Apolline quòdam responsa publica postulantur; illius januam ingens semper turba Magnatum frequentat, & qui dubii sæpè & incerti rerum ad eum accedunt, acceptis veluti à DEO quòdam responsis certi & firmi revertuntur. Sapienter proinde Vir iste rerum politicarum scientissimus, Arumæus, *Regis artibus*, scribit, (Vol. I. de L. P. Disc. 32. th. 60.) *prestare illum oportere, qui Regem consiliò adjuvare vellet*. Nec dicam nunc, quàm ingens & plenum periculi opus sit, in aulis Principum cum gravitate quâdam versari, summis cum Dynastis agere sæpè, frequenter eos adire, & quid factu opus sit, decenter monere, gratâque sermonis facundiâ persuadere quid summo Principi, ac tantum non dominari velle. Hoc verò quantum difficultatis habeat, existimandum est, Principum mores familiares sibi reddere, Reip. faciem, perspectam prorsus habere, sartam illam tectamque servare, vel si commodum videbitur, elegantiore efficerè & mutare in melius, atq; adeò in quòvis publicæ rei statu intrepidò adesse animò? Arduum, fatemur, ac difficile est vel peritissimo maris nauclero clavum tenenti, ortâ subindè tempestate, & quando

*Unâ Eurûs, Notusq; ruunt, creberq; procellis
Africus, & vastos tollunt ad littora fluctus.*

A

animo

19

animosè præesse: hoc verò opus est, hic labor, ingruentem Reip. navi tempestatem prævidere prudenter, ortam verò amoliri maturè & sopire, ac in quòvis turbulentissimò rerum publicarum statu intrepidè stare, domi sedendo prudenter imperare, quæ foris pugnando gerenda fortiter sunt. Atque hæc omnia posse oportet *Consiliarium*. Ut ita quantus ejus honos, tantum quoque onus sit. Neque tamen ullo carere modo Imperia ejusmodi Viris possunt, quæ onus hoc subindè subire & decenter perferre sustineant: Sed si ut desint isti contingat, potissimas Reip. partes, à quibus omnis ejus felicitas dependere solet, deesse, querendum omnino est.

Veteres olim Poëtæ negotiorum politicorum non ignari, Palladiò ablatò, evertendam Trojam in fatis fuisse, finxerunt. Quò symbolò quid aliud significasse eos putabimus, quam stare Resp. & tantisper florere feliciter, dum Pallas ibi, hoc est, Sapiencia & Consilium, regnaret; amissis verò istis Divis, concidere prorsus ac everti? Quod igitur mens & ratio homini: illud Consiliarium Imperio esse, penitus mihi persuadeo, nec unquam hanc mihi opinionem excuti patiar. Circumspice, fodes, universum terrarum orbem, intuere Imperia, Regna, & quicquid usquam est Rerump. nullas sine consiliò, ceu firmò fulcrò, stetisse hactenus, atque feliciter adhuc stare, planè reperies.

Tanta proindè officii augusti Majestas, tanta amplitudo, tantaque difficultas meretur certè, quam plenius intueamur & penitius ad cogitationes nostras revocemus. *JACTA ALEA ESTO.* Restat precari, ut totum hoc nostrum negotium *DIVINA GRATIA* provehat feliciter atque secundet.

CAPVT PRIMVM.
DE
CONSILIARII NOMINE, ORIGINE,
& DEFINITIONE.

onsiliarius à Consilio, hoc verò vel à consilire, vel à silere: Comitia & Concilia an differant? A. Gellius notatur: SCta duobus fieri solita modis: Tacita: Patricii & Patres conscripti unde? Cancellarii vox enodatur: Theodori Marcilii lapsus.

S. I. Usu

§. I. *Ufu vocis cognitio in perceptionem ipsius sapere rei probebi nos, rectè Julius Caesar monet Scaliger, (a) illud ingenii miraculum, ille doctrinæ abyssus, & scientiarum omnium dictator. Nec immeritò. Enimverò, auctore ipso Archiphilosopho (b) verba sunt nota eorum, quæ animo concipiuntur, & nominum origines frequenter rei proprietatem ostendere solent. Quare non Grammatices saltem Magistros, sed altioris etiam Sapientiæ homines, & ipsos Theologos, ac summos Juris cæterarumque literarum Consultos haud rarò multum operæ in isthac re posuisse, adeò notum, ut si quis magno conatu probare id auderet, ipsi Soli facem præferre videretur. Nec igitur & me impræsentiarum in nominis, quod sub manibus est, rationem indagare pigebit.*

§. II. *Consiliarium à Consilio nata. & ducere suos, pueri norunt, qui nondum ære lavantur. Consilium verò, si Festo, veteri vocum antiquarum Scrutatori, credimus, dictum inde, quod plurimum ibi mentes in unam sententiam consiliant quasi & conveniant; Ex con proinde & sabio conjunctum. Sic enim ut hodiè nonnullis in locis, & olim accidebat, ut quotiescunque de re quâdam consilium instituendum erat, quisquis suam, quam sub pileo tacitus quasi fovebat, sententiam quasi symbolum quoddam adferret, exponeret, coacervaret.*

§. III. *Priscis Romuli nepotum ævis, quotiescunque de majoris momenti negotiis consilia colligenda erant, Concilia vel Comitia Præconis voce edicebantur; in quibus populi mentes & sententiæ consilire solebant. Comitia verò & Concilia, ut hæc ἐν παρώδῳ adferamus, differre docet ex Læliô Felice Agellius vel, ut alii malunt, A. Gellius, (c) (quod nomen non nisi hæsitantem se ponere & dubitantem, Lipsius alicubi scribit.) Quam tamen differentiam non adeò anxie ubique observatam fuisse ex bonis autoribus (d) constat. Sed de Comitibus plura hîc adscribere super sedemus.*

§. IV. *Non possum non elegantem isthunc morem, qui in Romanis olim Scitis obtinebat, & qui huc maximè facere videtur, impræsentiarum notare. Nempè eveniebat haud rarò, ut homines ibi non mente solum, sed totò etiam corpore in unam*

(a) Exerc. I. sect. 1. (b) L. de interpr. 1. (c) lib. XV, c. XXVII. (d) Liv. lib. 3. Dec. 1. Cic. 1. de LL.

confilirent sententiam. Fideles etenim Romanæ antiquitatis Secretarii (e) literarum monumentis jam olim consignarunt, duobus SCta fieri solita modis, aut per discessionem, aut per singulorum sententias exquisitas. In SCto per discessionem faciendò id moris fuit, ut Magistratus, qui de re quòdam ad Senatam retulerat, diceret: *QUI HOC CENSETIS, ILLUC TRANSITE: QUI ALIA OMNIA, IN HANC PARTEM.* Quamprimum unus jam è primoribus suam dixisset sententiam, alii pari cum ipsò voluntate concinentes, ad ipsius accedebant latus: Cùm verò abluerent alii, ad illius subindè latus se aggregabant, qui aliam protulisset opinionem. Quod si singulorum sententiæ exquirendæ essent, singulari quòdam ordine procedebatur, quem alii recensent. Rarum hunc morem, nec omnibus hactenus observatum, suis quondam Auditoribus jam olim instillavit, planumque reddidit Vir de literis, quæ ab humanitate nomen adsciverunt, in Academia Salanâ dudum meritißimus, & nunc de scientiarum Reginâ, Sanctâ Theologiâ, Norinbergæ magis & magis merens J. M. Dilherrus. (f)

§. V. Alii, quibus & ipse Festus subscribit, *Consilium à silendò* trahere ortum contendunt: nec id tamen omnes unam ob causam. Vel enim, quòd unò consulendò cæteri *consileant* & taciti attendant, vel quòd illum, qui Consultationi in publicis præsertim, & maximi momenti rebus interfuit, *silere* omninò oporteat. Nec hoc absque re dictum. Hæc namque maxima Consiliarii virtus est, consilia Reip. arcana &, ut ille ait, Jovis auribus servanda silentii sipario involvere. Hinc & SCta *Tacita* vocari facile autumo. Nam ut cuniculi, maximum in rebus bellicis momentum, detecti nocent: Sic Principum consilia in vulgus nota, nec, quâ decet, religione secretò habita hosti potiùs, quàm Illis profunt. Hinc & *Consils*, quem DEum consiliis præfidere, indeque id nominis accepisse olim credebatur, aram subterraneam Romæ fuisse, *Rosinus* (g) docet, ut consilia occulta esse debere, tacitè significaretur.

§. VI. *Senatores Consiliariorum* munere functos olim fuisse, nemo ignorat, qui extremis saltem labris antiquitatum monumenta delibavit. Romulus enim urbe conditâ principiò juven-

(e) Gell. l. XIV. c. VII. Ros. l. VII. A. R. c. VII. (f) In Not. MSS. ad Orat. Phil. Cic. Animadvers. IV. (g) l. 2. R. A. c. XIII.

tutem Romanam in militares divisit ordines; reliquam multitudinem sejunxit, eamque *populum* nuncupavit. Dein ex Optimatibus creavit *Senatores*; vel ex ætate vel virtute (prisci namque viros ætate & virtute præstantes *Senum* appellatione honorarunt) sic dictos, ut de publicâ consulerent re, & quid factu opus esset, maturè decernerent. Et hos *PATRES* vocari voluit. Quod nomen dignitatis honorisque plurimum, invidiæ verò minimum præ se ferre videbatur. Paternum namque animum adversus humiliores gerere Senatores decebat. Labentibus porrò temporibus, pluribusque huic ordini adscriptis, *PATRES CONSCRIPTOS* vocatos, non ineleganter tradit totius eruditionis Venus *Plutarchus*. (b) Videatur, si placet, *Rosinus* (i) & in eum *Dempsterus*. (k)

§. VII. Qui verò ex primoribus istis C. Patribus geniti fuerunt, *Patricios* nuncupatos esse, post alios docet *Andr. Domin. Floccus* (l) Penes hos verò Senatores florente Republ. totius semper Reip. summa stetit, ut ne Reges quidem, Consules aut Dictatores, aut alius quispiam Magistratus inconsulto Senatu quippiam moliretur: adeò ut cum Tarquinius Superbus pleraque præter Senatûs auctoritatem decerneret, tunc demum amissò regiò nomine, Tyrannus appellaretur, si fides habenda dicto *A. D. Flocco* est. (m) Atque hos à peregrinis *Principes in civitate* appellatos fuisse, ex *Pomponiò Latò* (n) discimus.

§. VIII. *Adseffores Judicum* Consiliariorum gaudere nomine, nota res est in Jure Civili. Constat id ex totò titulò Codicis Justiniani de Adsefforibus, Domesticis & Cancellariis Judicum; ubi plus simplice vice Imperatores Arcadius & Honorius, aliiq; Consiliariorum mentionem injiciunt, quos *Adseffores Judicum* Jcti interpretantur. Nec hi immeritò hoc sortiti nomen fuere. Etenim hi ipsi summâ juris scientiâ instructi consilia juvârunt Judicum, seu consiliis suis adjuvarunt Judices, L. VII. C. de Adseff. Dom. allegante Cujacio Parat. in libr. IX. C. p. 49. Quâ ex re *Comites* nunc dicebantur *sedendi*, nunc *participes consiliorum* & quasi *pars Judicum*, vel simpliciter *Consilarii* vel *Consiliatores*. Vide sis laudatum Cujacium (o) τὸ τῆς νομικῆς ἕωτον Hodiernò

(b) in *vita Romuli* post pr. (i) l. VII. A. R. c. V. & VI. (k) in *b. l. Paralip.* (l) lib. 2. de *pot. Rom. c. 1.* (m) d. l. (n) lib. 1. de *Mag. Rom. c. 3.* (o) in *Comm. ad d. l.*

• *avō* Adfessores istos *Scabinos* quandoque nominamus, & ipsorum
confessum *Scabinum*. De quâ voce plura producere possemus, si id
nunc ageremus. Vide *Matthiam Matinium*. (p) Unum verò adhuc
adscribemus: *Consilia* pro ipsis *Consiliariis* seu *Adfessoribus* *judicantiū*
apud Authores poni. Observavit hoc doctissimus antiquitatis Ro-
manæ, Græcæ & Judaicæ Secretarius *Js. Casaubonus* ad Suetonium.
(q) Perinde ac matrimonium pro uxoribus aliquando inveniri, alii
nobis testes adsunt. Sed & ipsam *Consiliariorum concionem*, *Consiliū*
appellât, nomine ei à fine inditō, propter quē inventa est, nec malè.
Sed aliis visū *Conciliū* scribere, à *conciendo* seu *concalando* sic dictū.
Per me cuilibet liceat, eâ scribēdi ratione uti, quæ illi optima vide-
bitur: re sanè verâ idē notant, nec in hâc re Græciæ salus versatur.

§. IX. Sæpè quoque in antiquis Scriptoribus reperitur, ho-
dieque iterum iterumque renascitur consuetudo illa, quâ iste eti-
am *Consilarii* nomine indigitari solet, qui privatis occupatus re-
bus, vel nobili modò cuidam Viro, huic tamen in dignitatis quô-
dam gradu collocato, à *consiliis* esse solet. Exemplorum nube ad-
strueremus assertionem, nisi ea ipsa inter oculos & manus versa-
rentur. Pauca libare saltim impræsentiarum sufficiet. Unus instar
omnium esto summus eloquentiæ artifex, qui: (r) Interea, ait, a-
mici & *Consilarii* ejus molestè ferre cœperunt, Heraclitem profu-
gisse. Et alibi: (s) Tu me *consiliariô* fortassè non imperitissimô
quidem, fideli tamen & benevolo usus esses. *M. Accius Plautus*, Mu-
sa decima, uti plures alias voces, sic & hanc notanter singulari quâ-
dam significatione adhibet. Ita alicubi: (t) *Consiliarius amicus*.
Idemque alibi elegantiori quôdam tropô ait: (u) *Jam Senatum*
convocabo in corde consilium.

§. X. Ast parùm hæc pro nostrô institutô facere videntur, cum
omnes hi improprie dicti dicantur *Consilarii*. Proprie ve-
rò dictus his delineari conditionibus potest. Primò, ut publicô no-
mine vel à summô aliove Principe vel liberâ quâdam Rep.; Dein
ut publicæ, non privatæ rei causâ; Et tandem, ut cum solennitate
quâdam adsciscatur. Ex quibus jam definitionem *Consilarii* pro-
prie ita dicti talem componimus: *Consiliarius est officialis publicô*
nomine ab eô, penes quem summa est potestas, vel quædam Majestatis

(p) in *Lex. Phil.* in h. voce. (q) In *Octav. Aug. c. 35. f. & T. Flav.*
Domit. c. 8. pr. (r) *Orat. IV. in Verr.* (s) *lib. 1. ad fam.* (t) *Truc. 2. Sc. 1.*
v. 6. (u) *Epid. 1. Sc. 2. v. 55.* jura

jura, solenniter adscitus, ut de rebus publicis consultet & deliberet. Cæteras definitiones, quas definito suo vel augustiores vel latiores esse vidimus, consultò missas facimus.

§. XI. Volebam capiti huic coronidem imponere: sed commodum in mentem mihi incidit *Cancellarii*, principem hodiè inter Consiliarios tenentis locum, vox: quam præterire prorsus haud decebat. Sunt qui vocis hujus originem à *cancellando*, voce, nunquam fortè in civitatem Romanam receptâ (x) ducere arbitrantur. Et huic sententiæ calculum adjicere Virum Juris Consultissimum Budæum nunc dicemus. *Cancellare* verò notat scripta *cancellis* quibusdam seu lineis expungere seu illinire. (y) Jam cum munus *Cancellarii* sit, rescripta Principum vel responsa inspicere, malè scripta *cancellare*: benè scripta signaculò Principis, ipsius auctoritate obsignare, acu rem attigisse existimant. Aliis alia arripet origo, & à *cancellis* potiùs id nominis ducere gestiunt. Nos paulò altiùs rem ex antiquitate repetere, operæ ducimus pretium. Antiquitùs conclave istud, in quò Magistratus & Judices conveniebant, in primò aditu vela quædam habebat, dein cancellos. Quos *Cassiodorus* (z) haud ineleganter *lucidas fores & fenestratas* appellat *januas*. Ab his *cancellis* ministros, qui istis adstabant, *Cancellarios* dictos esse, nonnulli credunt. Ut hinc miremur Gallorum Jctum cum primis nobilem *Budæum* scribentem: (a) *hoc noraen non Latinum, nisi fortè à cancellando dictum esse credatur*. Illorum verò hominù munus fuit, adhærere *cancellis*, admissiones curare, & ne quid tumultùs, ut fieri amat in turbâ, audiretur, cavere. Uti hoc pluribus exponit *Agathias*, (b) qui videndus. Et hi illis sunt *iffi* *Cancellarii*, quorum mentio fit L. III. & L. VIII. C. de Adfess. Ut inde falli videantur, qui eos Adfessores Judicum faciunt, cum nihil aliud, quàm ministri fuerint. Sunt enim illæ leges Arcadii, Honorii, & Theodosii: quorum temporibus nullam adhuc hujus officii fuisse dignitatem, ex vetustatis probant monumentis. Accessisse tamen postea isti mortalium generi dignitatis aliquid, ex multis Autoribus constat. Adducamus nos unum *Cassiodorum*, Theodorici Italiae Regis *Cancellarium*: qui (c) sic describit hoc munus, ut facilè appareat ipsius ætate *Cancellarium* non, ut

(x) ex *Budæi* sententiâ. (y) L. 1. & 2. D. de his, quæ in test. (z) *Var. lib. XI. ep. VI.* (a) in annot. ad *Pand. p. 108.* (b) *lib. 1. de Reb. Goth.* (c) *lib. XI. Var.* olim

olim, ministrum fuisse tantum, & qui fenestras teneret januas:
Sed ex parte quoque ejus, qui hodiè in Principum aulis à libellis
supplicibus nomen capit, sustinuisse officium. Consulatur J. Ca-
saubonus suprâ laudatus.

§. XII. Quicquid tamen hujus rei sit, adfirmare audeo, lon-
gè inferioris subsellii hominibus nomen id competiisse olim, ac
hòc nostrò ævò, quò ad tantum honoris fastigium munus hoc a d-
scendit, ut non immeritò *Budeus* vereatur, ut Cancellarii nom en
apud nos consentaneum tantæ rei esse possit. *Cancellarius*, ait,
magnus iste Jctus, (d) summum hodiè est honorum fastigium, ultrâ
quod nihil sperare licet, homini quidem privato & togato: quasiq;
quoddam summa quæq; ambientis animi solstitium. Ab eò jam pro-
gressus nullus, sed qui se porrò commoverit, regredi tantum potest. Quæ
summi viri verba, cum plùs in recessu, quàm in fronte habere vi-
deantur, omninò merebantur hîc adscribi. In *Scotiâ* certè tantæ
autoritatis *Cancellarius* est, ut in comitiis absq; ejus veniâ nemini
loqui liceat. (e) De *Francia* Cancellariò *Budeus* sic scribit: *Can-*
cellarius Francia, cujus id munus, videre, ut nulla Principis constitutio,
nulla sanctio, nullum diploma, nullum rescriptum, nulli codicilli Regii
è Rep. atque etiam è dignitate Reipl. principalis, exeant: cujus cen-
sura aut stylo Principum majestas acta sua eximi nunquam voluit, de-
niq; qui Principis presentis vicarius, ac peregrè agente Principe inter-
rex quodammodo esse censetur, jure Nomophylax i.e. legum presidium,
juris asyllum, morum institutorumq; ara, equi boniq; columen appellari
potest atque etiam debet. Videndus Vincentius Lupanus. (f) In
regnò Neapolitano inter præcipuos officiales Magnus Cancellarius
est, qui & Secretarii munia obit, & regium sigillum custodit, &
gradus in utròque jure, & Medicinâ confert. (g) Sed in Poloniâ
regni Cancellarii & Vice-Cancellarii potestas eò usque patet, ut
multa inconsultò Rege signare; quæ verò contrà leges esse viden-
tur, jubenti illi denegare possint. Dant responsa regiò nomine, &
quibus de rebus consilium haberi debeat, in Senatu proponunt.
Diplomatibus, edictis, aliisque Scripturis Regiis conscribendis &
signandis quæq; ad eum mittuntur, accipiendis legendisque præ-

(d) d.l. (e) In *descript. Scot. p. 105.* (f) in *de Magistr. Franc. l. 2 p.*
m. 456. ubi integrum caput de hòc Cancellariò scriptum reliquit. (g) in
Rep. Ital. p. 92.

sunt. *Stanislaus Krzistanowic* (b) & ex eò *Cromerus*. (i) Quantum verò dignitatis, quantumque onerum hæc dignitas in *Danicâ Rep.* secum trahat, ex *Jonâ Koldingensi* (k) patet. Nec aliter rem se habere in nostris Rebusp. nemini non notum. In *Imperio*, quod *Romanum* dicitur, Elector Moguntinus per Germaniam, Colonienfis per Italiam, & Trevirensis per Galliam *ArchiCancellarii* gaudet nomine. Perinde ut inter seculares Electores Saxo Archimarescallus, Palatinus Archidapifer, Brandeburgensis Archicamerarius audit. V. A. B. Caroli IV. tit. i. Consule hîc omninò Magnum *Actum Arumæum*. (l)

§. XIII. Nescio proinde quid in mentem venerit *Theodorico Marcilio* Professore olim Regio Eloquentiæ, qui *Cancellarium* eundè hodiè cum veteris *Romæ Cancellariis* esse, adfirmare non erubescit. (m) Sed ab hîc Viro doctissimo sive majoribus negotiis diffriictò, sive humani ingenii lege commissum istud esse, facilè mihi persuadeo: quare eruditis ejus manibus venia, quam nos quoque petimus, danda promptè est. Nos in viam revertamur, à quâ longiusculè aberravimus: Sed consultò.

CAPUT SECUNDUM.

DE

ORIGINE ET OBJECTO CONSULTATIONIS VARIISQUE CONCILIIIS.

Consultationis origo: Consiliarios adsciscere aut convocare, quis propriè possit: Consultationis objectum: inquiritur in varia Concilia: Romano-Germanicum: Gallicum: Helvetiorum: Polonia: Anglorum: Hispanicum: Svecicum: Danicum: Moscovia: Turcarum.

§. I. Satis nos diu exercuit *Cancellarii* & *Consilarii* vox, & quæ alia hîc spectare videbantur: Sed traxit vara vibiam, & ut Hispanorum utar diverbiò, funis secutus est situlam. Nunc stylum convertamus ad alia. Originem verò Consultationis si quis ar-

(b) in *descript. Stat. Pol.* p. 16. & seqq. (i) in *Pol.* p. 143. (k) in *Dan. Regn. stat. Pol.* p. 169. & seqq. (l) *Disc. de J. P.* XXXV. cap. 5. Tom. 2. ubi plura, quæ in bujus rei faciunt notitiam videbis. (m) in *Not. ad Suet.*

B

cesse-

cessere multo opere allaboraret, operam & oleum perderet. Eius enim ortus tum coepit, quo tempore homines diffundi & certis Imperiis contineri coepere. Nam cum publicis impensis & tributis, rerum defensione, bello & armis, contractibus & foederibus, ceterisque negotiis publicis ad Remp. gerendam opus, tum vero & Consiliis Consiliariisque, quorum ope haec omnia felicissime expediri possunt.

§. II. Non tamen privati cuiusdam est *Consiliarios convocare*, sed illius, penes quem summa rerum est, vel quid huic simile. Nam cum publicis rebus conficiendis Consiliarius strictè sic dictus vocetur; publica vero negotia in nullius privati posita manu sint; utique non privatus, sed vel Resp. tota, vel qui summam, propè Imperii potestatem tenet in ista Rep. hoc jure, ut Consiliarium adsciscat, gaudebit. Quare nunquam ferè Imperii clavum tenentes conventicula instituere, aut de publicà re consilia agitare Privatis concedebant, sed id audentibus severissima dicta erat poena. (n) Romanis olim legibus absque summi Principis concessionè convenire non licuisse, ex Digestis pariter & Codice Juris probant Consulti. (o) Sic & hodiernò avò Jus universalium Concilia indicendi, in quibus de summâ Reipubl. consilia agitantur, in Romanò Imperiò penes Imperatorem residere solet & Electores: quod videre est ex Artic. XIII. Capit. moderni Imperatoris Ferdinandi III, Herois invictissimi: & solenni ista clausulâ Recessibus Imperii adjectâ. Quae omnia suo more solidissime explanat magnus ille Juris publici in Salanâ quondâ nostrâ Doctor, Dominicus Arumeus in *de Comitibus libro aureo*. (p) Et de Galliarum Rege P. Gregor. Tholos. (q) testatur, ab eò Concilia pendere, & ea congregare illum, quando libuerit, cum sit Imperium Monarchicum. Eandem potestatem, ceu peculiare Dominationis signum adferere sibi Hispaniarum Regem, tradit Bodinus, apud quem multa in hanc rem videbis. (r)

§. III. *Objectum* verò *Consultationis*, de quâ nobis jam sermo, sive illud de quo consilia institui solent, est *publica res*. Sed

(n) Bodinus l. 3. c. 7. p. 550. (o) L. 1. & 2. de Coll. & Corp. L. XV. C. de Episc. & Cler. (p) cap. 3. n. 13. & seqq. & c. 7. n. 53. (q) L. 24. c. 5. n. 3. (r) lib. 3. de Repl. c. 7.

cum

cūm publicæ rei salus in variis versari videatur negotiis, fit hinc, ut varia etiam sub Consultationis opus cadere soleant. Cæterum in genere, quæ res in consultationem veniant, & quæ non, alibi docetur. Et de his accuratiùs disquirere, ad Ethicorum scholas spectat magis. Evolvatur, si placet, ipse Philosophus (s) & qui in eum commentati sunt. Nos impræsentiarum de iis rebus, super quibus Consultationes in Rep. institui soleant, agimus. Consultatur verò ibi imprimis 1. περὶ τῶν πόρων, de pecuniis comparandis. 2. περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, de bello suscipiendo & pace conservandâ. 3. περὶ φυλακῆς τῆς χώρας, de custodiâ regionis. 4. περὶ τῶν εἰσαγοµένων καὶ ἐξαγοµένων, de iis quæ sunt importanda propter defectum, & exportanda propter abundantiam. 5. περὶ τῆς νομοθεσίας, de ferendis legibus: prout ostendit laudatus Aristoteles. (r) Atque hæc ipsa, in quibus maximè omnem ferè deliberationem versari diximus, ab Aristotele mutuasse videtur Petrus Magnus: (u) Eadem enim ille recenset, & in isthæc quinque capita consultationis materiam dividit, de singulis per partes agens.

§. IV. Porro cūm de variis adeò rebus consilia institui soleant, oportet omninò Principem, in amplis præsertim & longè latequæ patentibus Rebusp., diversa quoq; Concilia pro rebus diversis adornare. Nequæ enim fieri potest, ut tot tantaquæ negotia à paucis expediantur feliciter. *Friedericus Ceriolanus* in suo, quem de Consilii Senatorisque officio scripsit, libello (x) septem Concilia recenset. Quæ ex ipsò, cūm fortè in paucorum manibus versetur, paucis hîc referre liceat. Et primum quidem *Questorium*, vocat, quod ad redditus Principis tum ordinarios tum extraordinarios recipiendos, servandos item & amplificandos constitutum: alterum politicis negotiis & rebus civilibus occupetur, *togatum* ipsi vocatum: tertium *militare*, quod, ut verbò dicam, Marti sacratum sit: quartum *Annonæ seu frumentarium*, idque de annonâ & belli & pacis tempore Principi prospiciat: quintum *Legale*, cui incumbat considerare, quibus officiis, magistratibus & rectoribus provincia indigeat: sextum *criminale*, mulctis & pœnis imponendis destinatum: ultimum demum *censorium* Ipsi dictum, cuius

(s) l. 3. Eth. Nicom. c. 5. l. 4. c. 5. l. 1. M. M. c. 18. aliisq; locis. (r) lib. 1. Rhet. c. 4. (u) in de Concilio Tract. c. 5. p. 32. & seqq. (x) cap. 1. p. 120.

officium quodnam sit, facile ex nomine patet, pluribus tamen ibi
exponit. Atque his septem, quæ jam recitavimus, conciliis Prin-
cipem alligat noster Ceriolanus, qui nec plura nec pauciora Ipsi
concedit. *Censeo itaque, ait ibi, nec plura nec pauciora eorum se-
ptem esse debere; & ut clarius loquar in re magni momenti, denuò dico,
cuilibet Principi septem Concilia, muneribus, negotiis, ministris, digni-
tate ac potestate differentia instituenda esse: si feliciter ac commodè pro-
vinciam regere & administrare velit.* Satis certè pro Imperio! Imò
verò satis abundè. Quare de Ejus placitò non immeritò hinc du-
bitamus. Nos uti certo Conciliorum numero non alligamus Prin-
cipem: Sic, prout Reip. status exigit, aut commodum videbitur,
nunc plura nunc pauciora Concilia haud inviti concedimus. Ju-
vabit excurrere paululum, atque hinc inde varia Rerump. Conci-
lia colligere. Dicit enim vix potest, quantò ornamentò pariter &
adjumentò hujus rei notitia prudenti Consiliario esse queat.

§. V. Atq; ut ab *IMPERIO* initium faciamus *ROMANO-
GERMANICO*, Consilarii dispesci ibi solent in *Eminentiores*, qui
& Consilarii Imperii seu Regni appellantur, & *Inferiores*, qui Im-
peratoris seu Regis à Dd. salutantur. *Illi Electores sunt, Principes
ac reliqui Imperii status, qui vulgò Senatus Imperii, Reichs-Räthe/
audiunt: quorumque sine consensu aut præscitu Imperatorem ni-
hil in arduis negotiis decernere posse, ex Capitulationis articulis sa-
tis patet superque. Hi verò Imperatori ipsi vel præsentés sunt, vel
aulâ absunt, Räthe von Haus aus. Illi, vel Ecclesiastici, qui res sa-
cras suis dirigunt consiliis; vel Politici, qui iterum triplici potis-
simùm sunt in classe: vel enim Consilarii secretiores aulici, vel Con-
siliarii militares, vel Consilarii Justitiæ, qui Ranzelen und justitien-
Räthe appellari consuevere.* De quibus passim Juris publici Do-
ctores, eorumque facile Princeps Arumæus, consulendi. In
GALLIA tria imprimis celebrantur Consilia:

I. *Consilium strictum* seu privatum, aut secretius; in quò tra-
ctari consuevit, quicquid ad publicum regni statum pertinet, unò
verbò, de summâ rerum. Constatque hoc interius agnatis neces-
sariisque Principis, Regni Proceribus, Antistitibus, Cardinalibus,
cum Cancellariò atque Jurisperitis, teste Vincentio Lupano. (y)

(y) in de Magistr. Franc. l. 2. p. m. 455. meminit quoq; hujus Joh. Tilius
de reb. Gall. p. m. 335. & P. Honorius in de Regno Gall. Relat. in f. p. 564.

II. Au-

II. *Aulicum* ab Auctoritate *Magnum* vocatum, quod post Curias institutas Reges Franci coëgerunt, ex Viris Principibus & præcipuis aulae Proceribus constans. Caput hujus Cancellarium dicti Autores constituunt. (z)

III. Parisiensis Curia, *Parlamentum* sine loci adjectione appellata: constabatq; olim, si fides *Bodino* (a) centum & quinquaginta hominibus. In tantum verò paulatim hujus Confessus auctoritas excrevit, ut nulla Regis lex, nulla constitutio rata esset, nisi ejus illi Consilarii auctores & approbatores fuissent. De quò plura in scenam proferre possem, nisi hâc operâ me sublevassent *P. Honorius* (b) & *Bodinus* (c) & imprimis *V. Lupanus* (d) qui de Parlamenti origine, progressu, partibus ac officiò multas ibi complet pagellas. Hujus nominis à verbò Francicò *parler* natales sunt, uti verbum *parler* à *παλαλεῖν* originem ducere creditur. Non desunt tamen, qui alias hujus verbi etymologias adferunt. In *HELVETIORUM* Rep. Consiliis præest Senatus Helveticus, qui tamen non idem semper est numero: nam aliquando conveniunt præter pagos, uti vocant, etiam alii focii & fœderati civitatis Helvetiæ. Atque hic est maximus & frequentissimus Senatus, qui tamen rariùs convocatur, ubi videlicet de bellò aut pace aut aliis rebus agendum est, quæ ad omnes confœderatos pertinent ex æquò. Plerùmque tamen tredecim solum pagorum legati conveniunt, & de rebus ad civitatem Helveticam spectantibus deliberant. Plura qui cupit, adeat *Josiam Simlerum*. (e) In amplò *POLONIÆ* regnò cùm unus neque præstare omnia, neq; judiciorum difficultates rectè explicare posse videretur, adhibiti sunt ii Senatores seu Consilarii Regni, qui & consilia actionesque ejus ad salutem Reip. & judicia ad justitiæ & æquitatis trutinam dirigerent, & monitis consiliisque salubribus, quasi vivis quibusdam legibus, pro re natâ, cùm animum ejus informarent, tum potestatem modificarent. *M. Cromerus* (f) Et hic est Senatus Regius seu Regni, sex & nonaginta Consiliariis constans: quorum alii vocantur *maiores*, *minores* alii, qui excluduntur quandoque à secretioribus

(z) Vide *Lupanum* p. m. 476. & *P. Honorium* p. 563. (a) l. 4. de Rep. t. 4. p. 433. (b) d. l. pag. 562. (c) l. de Rep. 3. c. 1. p. 249. (d) d. l. pag. 464. (e) l. de Rep. Helv. 2. p. m. 313. & seqq. (f) in *Poloniâ* l. 2. p. m. 133.

consiliis. *ANGLIÆ* verò Rex (quem nefariò ausu ac impiò
è medio sustulit effreni illius libido militis, cujus Duces, ut ita lu-
damus in nominibus, à coronæ regiæ appetitu, invidiæ facibus,
dirisq; incendiis, omine haud vano dicti,) *sanctius Consilium* è No-
bilibus, Baronibus, Equitibus, Armigerisque, prout libet olim,
collegit, qui in dies singulos aut quoties necessitas postulabat, su-
per gravissimis Regni negotiis deliberatum conveniebant, ut de-
inceps Principi quàm optumè consulere. (g)

§. VI. Sed *HISPANIÆ* Rex plura omninò & diversa con-
silia habet, ad quæ remittere solet, quæcunque ipsi tam vivâ voce,
quàm per libellum supplicem fuerint exposita. *Undecim* autem
præter illa, quæ minoris momenti vocant, consilia auctores re-
censent. (h) Principale vocant *consilium statûs*: in quò de omni-
bus, quæ ad Regnorum gubernationem politicam spectant, con-
stituitur, & in quo ea, quæ Regis Majestatem tangunt, ventilan-
tur; constat è primoribus & amplissimis viris totius Regni, iisque
haud ita multis. Alterum appellant *Consilium Regium*, in quò de-
liberatur de vectigalibus regni, dequæ annonâ: constat unò Præsi-
de & XII. Consiliariis; quorum tribus Rex titulum dedit *Consilia-
riorum cubiculi sui, Kammer - Râhte* / qui cognoscunt de præmiis
& donis, quæ Rex confert in benè meritos, & veniâ, quâ condem-
natis indulget. Tertium *Consilium bellicum*. Quartum *Consilium
Italiae*. Quintum *Ordinum*, ubi ea tractantur negotia, quæ ad ordi-
nes equestres spectant. Sextum *Arragoniæ*. Septimum *Judicum*.
Octavum *patrimonii & ærarii regii*. Nonum *Rationalium*. Deci-
mum *Consilium*, quod rationes examinat eorum, quæ in domò seu fa-
miliâ Regis exponuntur. Undecimum & ultimum est *Consilium inqui-
sitionis generale*. Cruentum hoc atrocissimumquæ *Inquisitionis* con-
siliium est, quod ubi semel comperit, aliquem in quòdam Fidei ca-
pite à Romanâ Ecclesiâ dissentire, confestim opponit ei Syllo-
gismum ex igne, aquâ, aut laqueò confectum, qui fortiùs, quàm
qui primæ figuræ dicuntur, concludat, & in quo mors necessariò
ingrediatur conclusionem, uti in re seriâ jocatur *Thomas Lan-
sius*. (i)

(g) *Autor. d. de Rep. Angl. lib. 2. c. 4.* (h) *in descript. Hisp. Pos. 5.
p. 100. & seqq.* (i) *in Orat. contra Hisp. p. m. 375.*

§. VII.

§. VII. In *SVECIÆ* Regno itidem quinque insigniora Collegia
sive Concilia numerantur. Quorum primum *Collegium Justitiæ*
insignitur. Huic verò subordinata duo alia inferiora sunt; ut hinc
justitiæ Collegia nonnulli tria numerent, infimum nempe, me-
dium, & supremum. Istud constituunt cives in singulis civitati-
bus honestiores iidemque Juris Svecici periti. Illud singularum
Regionum sive Provinciarum Cancellarii, qui Legum custodes
censentur, & hi plerumque generis Nobilitate vel aliâ quadam di-
gnitate Viri conspicui sunt. In Linguâ Svecica *Lagman* hos dici,
produnt auctores. Hoc, supremum puta, *Regni Senatores* illustre
reddunt, tantæ hinc auctoritatis, ut ad nullum ab hoc judicium
provocare aliud concessum cuiquam sit, nisi ad solum Regem. Re-
mittuntur ad supremum hoc Judicium, quæ in cæteris minoribus
Regni judiciis dirimi non possunt, & agitur in isto de causis cri-
minalibus, judicaturque cum primis de interiorum judiciorum
decretis, si quæ fortè iniqua æstimata. Alterum judicium nobili-
us indigitari *judicium Bellicum* potest. Agitur enim in eo de appa-
ratu & negotiis bellicis, estque hujus Præses supremus Campi Magi-
ster seu exercitus Regii Capitaneus generalis. Tertium Concilium
Cancellariæ jus dicitur, ubi tam de reb. Ecclesiasticis quàm Civilibus
pronunciatur. Præest judicio sive Concilio huic *Regni Cancellarius*.
Decreta hic Regio nomine scripta obsignat, & si quæ ab exteris
ad Regem missa, legit, executit & responsa ad eadem adornat. Quar-
tum est *Concilium navale*, in quo de classe navali instaurandâ ea-
demque conservandâ, tum quoque de piratis tollendis & securitate
nautis præstandâ deliberationes habentur. Præesse huic dicitur
Ammiralis Regni sive classis Regiæ præfectus supremus. Quintum
denique & ultimum Concilium supremum vocatur *Camera judi-
cium*. Agiturque in hoc de redditibus Regis & Regni. Præsidet huic
Regni *Archithesaurarius*, idemque custodiæ suæ commissa habet
Regni insignia, Coronam puta, pomum, sceptrum & gladium. Ab hoc
salaria expectare sua coguntur omnes Regis officiales & ministri,
tum qui in aula versantur Regia, tum etiam qui stipendia merentur
in castris. Hæc fide illius, qui de statu Regni Svec. scripsit.

§. VIII. In *DANICUM* Imperium nos conferamus. Ubi
non minùs quoque quàm in cæteris Imperiis, *Consiliarios seu Se-
natores*

natores Regni offendimus: quorum numerus XXVIII. rarò excedit, & quandocunq̄ue à Rege vocantur, propriis sumptibus Regi in Regnò præstò esse coguntur. Cancellarius Regis, qui plerumq̄ue in aulâ Regem sequitur, habet sibi adjunctos VII. vel VIII. Nobiles Secretarios; pleraq̄ue tamen negotia tractantur à Rege ipsò. Si autem magni aliquid momenti accidit, *Concilium Senatorum* à Rege indicitur. V. *Jonas Koldingensis.* (k) Magnus verò *RUSSIÆ* Princeps plurimis nobilium tribuit titulum & dignitatem Consiliariorum: quorum tamen operâ rarò utitur, hi generatim *Bojaren* appellantur: quum cæteri, quorum operâ quotidie utitur in omnibus publicis negotiis, *Dumnoy Bojaren* vocentur. Horum numerus certus iniri non potest; & prout in aliis quoq̄ue aulis evenire cernimus, alii, prout gratiâ florent apud Principem, ita potissimum rebus agendis adhibentur. (l) *TARTARORUM* quoq̄ue populorum, quamvis spissâ barbarie obvolutorum, Princeps *Chanus* Consiliariis stipatus esse solet. Imprimis verò *Duces, Coracejos, Ulanos & Murcas* insigniores in negotiis gravioribus semper adhibet, & ad se convocat. Habet fanè & ipse aulæ ministros, idoneos viros, quorum in legationibus aliisque diversis negotiis operâ utitur, & hi in Consiliarios & Officiales Curiales promoventur. (m) *TURCARUM* tandem *Suldanus* (de quâ voce vid. *Bodinus* (n)) pariter *Bassas* suos habet, quos *Consiliarios* seu *Cancellarios*, aut potius *Secretarios* interpretatur Bartholomæus Georgieviz, autor peregrinus, qui, mancipium cujusdam Constantinopolitani *Satrapæ* fuisse se, fatetur ipse. (o) Possemus eâdem jam viâ plura recentiorum pariter & multò vetustiorum Rerump. Concilia annexere, nisi hæc satis multa, & abunde sufficerent. Quæ prout in libris posteritati consecratis reperire licuit, narravimus: facile credentes, hanc rerum faciem à multis jam annis in plerisq̄; fortè mutatam esse.

(k) de Pol. stat. R. D. p. 268. & 270. (l) in descript. Regim. in Moscoviâ Polit. & Civ. p. 90. (m) vid. in descript. Tartar. p. m. 301. (n) l. 2. de Rep. c. 2. p. 190. (o) in Epit. Rer. Turc. p. 41.

CAPUT

CAPUT TERTIUM
DE
SUBJECTO CONSULTATIONIS, SEU
PERSONA CONSILIARII.

Consiliarius Vir sit, non foemina: quæ tamen à multis populis in consilium publicum etiam vocata: foemina Electorum collegio, non aequè Comitibus excluditur.

§. I. Subjectum Consultationis est Consiliarius Ipse, Vir ordinariè, non foemina: cum hæc tum ob iudicii imbecillitatem, tum affectuum vehementiam, eosque regendi imparitatem, tum sexus inconvenientiam, & ipsam quandoque honestatem publico consultationis officio, aliisque rebus politicis inepta esse videatur. Foemina, ait Ulpianus (p) ab omnibus officiis civilibus, vel publicis remota sunt. Non equidem omnem omninò consultandi vim sequiori huic sexui negamus: sed tamen infirmam plerumq; ipsi inesse, cum Aristotele (q) sentimus. Nec desunt prudentiorum mulierum exempla, quæ non inepta aut muliebria sæpè consilia suppeditarunt: Nam ut imperia mulierum, sic nec consilia semper damno. Eas tamen publicis huiusmodi officiis præficere, absonum, & sexui inconueniens videtur. Audiet eas privatim utiliter sæpè Princeps: præsertim si quam Natura paulò magis finxerit ad prudentiam & virtutem. Nec unquam fortè Augustum poenituit Liviam suam audiisse: nec Ferdinandum, Hispaniæ Regem, Isabellam. Cui foeminae Consalvum, Canarias, novum orbem, ejectos Mauros, & hanc magnitudinem suam Hispaniam in parte debere Lipsius adserit. (r) Maritum hæc suum, etsi à se Virum, tamen haud æq; altum & splendidum, ad illustria ista facta impellebat leniter ac ducebat, ceu idem modò laudatus Politicus testis est. Justinianum verò, Imperatorem sacratissimum, in arduis negotiis Theodoram suam Augustam consilii participem fecisse ex Nov. VIII. cap. 1. pr. & l. 3. fin. C. de quadrienn. præscript. patere videtur. (s) Ac sumendum esse ab uxore consilium, Accursius (t) annotat.

(p) l. 2. D. de R. J. (q) l. 1. Polit. c. ult. (r) in Not. ad l. 2. Pol. c. 17. (s) V. Riemer. Dec. 10. quæst. 1. pr. B. Par. Loco de Magist. Pol. §. 150. (t) in d. Nov. juxta Tiraquellum Leg. Connub. XI. n. 2.

C

§. II. Sa

§. II. Sanè fœminas à multis populis ad publica admissas consilia fuisse, prisca monumenta nos docent. Tiraquellus in d.l. ingentem hujus farinae exemplorum catalogum recenset, non sine jucunditate quâdam legendum. Et apud *Lacedemonios*, populos prudentes, fœminas domi olim imperium habuisse; publicè verò de rebus maximis & dixisse & suffragia tulisse, testem produco omni fide majorem *Plutarchum*. (u) Quod ipsum confirmare videtur ipse *Aristoteles*. (x) Apud Athenienses pariter mulieres publicis interfuisse consultationibus, suffragiaque tulisse, ex *Varrone* *Tiraquellus* probat. Germani verò veteres sanctum aliquid fœminis nonnullis inesse putarunt; quin & multas earum Numinū instar & ceu fatidicas prorsus venerati fuere. Quare nec consilia earum aut responsa negligebant. (y) Apud Gallos consuetudo olim fuit, ut, quoties de bellō aut pace consultandum esset, mulieres quoque consultationibus hujusmodi adhiberentur. Et toties à nobis laudatus *Arumæus* in nobili isto *de Comitibus* opere scribit: fœminas Electorum quidem collegio, at non Principum consessu excludi; sed in publicis Comitibus etiamnum & sessionem & sententiæ dictionem retinuisse. (z) Sed nimis instituti nostri rationem morantur mulieres: quarum laudes & privilegia rectiùs alii decantent: nos in viam revertemur, ostensuri, quæ porrò in Consiliariò nostrò requirenda putemus.

§. III. In Virò proinde, qui *Consiliarius* audit, bona sint animi, corporis, ac fortune. Inter bona animi imprimis *Pietas* elucet. Benè enim *Cyprianus* in *Epist. Consiliorum gubernaculum lex divina esse debet*. Augustam vocem & saluberrimum monitum! quod utinam Principes & Consilarii ubique & scriptum parietibus & intextum aulæis legant, cogitent, commententur assiduè secum ac volvunt. *Sapienter*, scribit homo gentilis *Plinius*, (a) *majores instituerunt nostri rerum agendarum initium à precationibus capere: quod nihil ritè nihilq; providenter homines sine Deorum immortalium ope, consilio, honore auspicarentur*. Non equidem fugit nos, impro-

(u) in *Numæ & Lycurgi comparatione* p.m. 77. (x) lib. 2. *Polit.* c. 7. (y) *Corn. Tacitus* in *de Germ. situ, mor. & pop.* c. 8. n. 3. & lib. 4. *Hist.* c. 61. num. 4. (z) *V.* cap. 4. n. 83. & seqq. (a) in *Paneg. Traj. dict.* in pr.

bos

bos quandoque homines scelerisque conscios laudanda sæpius
 subministrare consilia; idque pluribus ostendit exemplis *Andreas
 Timquellus.* (b) Noster tamen pietatem colat ametque. Consula-
 tur Theologus egregius *D. Osiander*, qui pulchrè: (c) *Non, ait, Viri
 Politici est, officium precandi DEum, in humeros Sacerdotum rejicere.
 Friedericus III. Imp. Rom.* interrogatus, quos è *Consiliariorum* suo-
 rum numero præ cæteris amaret, respondisse fertur, *quod eos, quæ
 DEUM magis vereantur, quàm ipsum.* Estque in hanc rem egre-
 gia cautio, ut futurus *Consiliarius jurejurando* metuque Numinis fi-
 dem Principi obstringat. Sic enim *Consilarii* conscientiam firmiter
 obligatam, castius eum in officio versaturum inter tot illecebras à
 recto abducentes arbitramur. Sed quanta utilitas hujus juramen-
 ti sit, ostendit *F. Ceriolanus.* (d) Sic in *Polonia* ad Regni *Consilia-
 riorum Collegium* non nisi juratos admitti, testatur *Mart. Cromer-
 us.* (e) Pariter in *Anglorum Rep.* omnes, quotquot in sanctius illud
Concilium Regis cooptantur, sacramentò prius obligari, scribit
Smithus (f) *Justinianus* quoque (g) *Judicibus Jusjurandum* præ-
 scripsit, quod ipse alibi omnium horrendissimum vocat, cujus ver-
 ba lectu digna sunt. Apud *Romanos* etiam, qui in *Consilarios*
 legebantur, juramento obstringebantur, quod *Camerarius* (h) re-
 citat. Simile quid observatum esse apud *Athenienses*, allegat ex
Plutarcho Hipp. à Collibus. (i)

§. IV. Sicuti verò *Consiliarius DEO pietatem*: sic Principi suo
fidem debet. Cùm absque *fide* Principi suo placere haud queat,
 nec sine *pietate* DEO: Hæ duæ virtutes fundamen quasi sunt &
 gluten actionum negotiorumque omnium feliciter expediendorum.
 Quare nec Principis semper jussum *Consiliarius* expectet, sed ali-
 quando vel non requisitus moneat & consulat, si vel gloria DEI
 vel Reip. commodum id ipsum exigant. Dignum memoriâ *Corn.
 Taciti* monitum est: *à majoribus concessum, egredi aliquando re-
 lationem & quod in commune conduceret, loco sententiæ pro-
 mere.* Sic de *Catone* produnt, quòd cùm de aliis rebus consulere-
 tur in *Senatu*, *censere se*, dixerit, *delendam esse Carthaginem.* Potest

(b) l. ii. *Connubiali.* (c) ad cap. 39. *Eccl.* (d) c. 4. de *Cons. num. 10.*
 (e) in *Polon. p. 133.* (f) in *de Rep. Angl. l. 2. cap. 4.* (g) *Nov. VIII. f. (h)
 Gent. 1. Hor. Subcis. c. 33. (i) in Consil. p. 31.*

C 2

enim

enim esse Princeps, qui nil quicquam sæpè de negotiis maximè
momenti & ad Remp. spectantibus sciat. Res tamen priùs ad exa-
ctam trutinam pendenda, omnesque circumstantiarum articuli
probè animadvertendi, ut persuadere potiùs Principi, quàm mo-
nere eum Consiliarius velle videatur. *Heroici enim isti animi re-
tore egent, sed palam habere eum, spernunt.* (k) *Amici nomen apud
Principem non frustrà teneat. Atque hinc esse puto, quod consul-
tius multi arbitrentur, indigenam potiùs, quàm extraneum hìc e-
ligere; cùm iste fidelis magis esse putetur adversus patriam, o-
mnesque spes intrà ejus limites conclusas habeat; hic verò videat-
ur fidem suam mercede magis expositam habere: ut licet fidelis
sit, timendus tamen, ne à peregrinis Principibus corrumpatur. Ju-
stus verò Lipsius, Politicorum acutissimus, (l) exteros aut adve-
nas non facilè admittit ob graves quasdam rationes, quas consul-
tò hìc præterimus, easdem tamen apud Josiam Simlerum. (m) in-
venire licet. Admitti tamen & exteri possunt, nisi singularis quædã
circumstantia & adstans necessitas aliud suadeat aut diversum
postulet. Bernenses certè in eligendo Senatu peculiare hoc habent,
quod *neminem in minus consilium recipiant, nisi qui in ipsa urbe natus
sit. Et Scaphusia extra Helvetiam nati non possunt in minorem Sena-
tum adscisci: apud nos verò in neutro Senatu locum habent, ait D. Sim-
lerus, (n) (præclarus in hanc rem locus est, sed quia prolixus, ibi le-
gendus.) Notanter Lipsius: Ut in quam domum vespilliones veni-
unt, signum est funeris: Sic Reip. labentis, ad quam fulciendam adhi-
bentur peregrini.* Eum tamen Principem, qui multis terris longè
lateque dominatur, non ex unâ alterâve terrâ, sed ex omnibus Vi-
ros, si qui digni appareant, deligere debere atque in Consilia ado-
ptare, non ineptè Politici monent. Sic enim æmulationem plura-
que alia mala cavere poterit. (o) Ast cùm fidè Principi adesse
non cujusvis sit, cùm plerique cum fortunâ potiùs Principis, quàm
ipsò Principe loqui soleant, hinc *animi quoque magnitudo* requi-
ritur, quâ aliquis adversus omnem vim, omnemque eventum præ-
senti sit animo, Principi maturè & fortiter consulat, populo pru-*

(k) Lamprid. in Alex. Suet. in Vespas. V. Theod. Marc. ad Suet. p. 79.
(l) in Not. ad l. 3. Pol. c. 4. (m) in de Rep. Helv. l. 2. p. 367. (n) d. l. pag. 351.
(o) V. Fried. Geriolanus c. 4. l. de Senat. & Cons. offic.

denter

denter respondeat, & in quâlibet fortunæ facie non animô frangatur, sed pectus gerat imperterritum.

§. V. *Temperantia* porro Nostro opus est, quæ non in cibô tantum & potu mediocritatem præscribit; sed & oculos manusq; facit continentes, ne donis atq; promissis pervertatur. Actum est de salute Principis, si Consiliarios habeat, qui à vicinis clam mercedem accipiunt & dona, queis laceffantur, & aliis devinciantur. (p) Insigne abstinentiæ exemplum est *Ephialtes*, qui licet pauperrimæ fortis homo, attamen cum Amici decem ipsi talenta dono darent, accipere renuit. *Hæc*, inquit, *me cogent, si quidem reverenter Vos haberem, aliquid præter jus concedere: Sin minus vos observarem, ingratiſſimum haberi.* (q) Sobrietatis verò præclarum monumentum præbet *Epaminondas*, qui cum festô quôdam die reliqui cives operam darent Baccho Cererique, solùm circumiens arma & muros Iustrabat, *Sobrium se esse, dicens, & vigilare oportere, ut aliis ebrios esse & dormire liceret.* (r) Nec imitetur noster *veteres Germanos*, (s) qui de reconciliandis amicis, jungendis adfinitatibus, adsciscendis Principibus, de pace denique ac bellô inter pocula consultarunt, tanquam nullô magis tempore aut ad simplices cogitationes pateret animus, aut ad magnas incalesceret. Parùm verò commercii est cum voluptate prudentiæ, & ut ille ait, *anima sicciôr præ reliquis prudentior.* Sed cum nunc quidem dierum plerumque nec vitâ nec munus Consiliarii sine conviviis consistere possit, multæ potandi artes aut imposturæ potiùs Consiliario fingendæ sunt, ne vino sepultus curam publicæ rei unquam deponat, aut secreta expectoret; sed ut inter madidos & Bacchi flore sepultos ipse sobrius & siccus sedeat. *Friedericus de Marselaer Eques Hispanus* (t) recenset, Hispanum quendam Legatum eluisse evacuationis legem, & pœnam à potatoribus præscriptam, osculô potiùs, quàm evisceratione poculi. Cum sibi subinde à famulô, si quando bibere jussus esset, poculum angusti oris substitui curasset, quod nunc plurimum vini exciperet, nunc oppressô peritis digitis foramine, nil aëris aut liquoris admitteret. Simplicius ille & promptiore tamen

(p) *Salust. in Conj. Catil.* (q) *Ælianus l. ii. hist. var.* (r) *Plutarch. ad Princ. indoct.* (s) *de quibus Tacitus l. de German. mor. c. 22. n. 4.* (t) *Diss. XVII. l. i. p. m. 76.*

ingeniō, qui dum Herculeis haustibus urgeretur ad legem: *Tu quoque fa. si mile*, fallere maluit, quàm recusare; Coctam saccarō aut cinnamomō aquam, sed in antecessum paratam, paribus poculis cepit, stupentes decepit. Alius accusatio ne invaliditudinis exlex esse voluit. Modum ex tempore aliquis invenit, quō simul morem, convivio gereret, & simul naturæ; quō non bibendo biberet & bibendo non biberet. Etenim catharrum simulavit nocturnō frigore contractū, inde saccaro & malis aureis opus esse. Illud igitur non tritum: hæc integra à famulō poculis injecta sunt, adeò liberaliter, ut nihil, aut parū vini superesset. Sic poculis ipsisque potatoribus impositum: nil de negotiis gerendis, nil de mente demptum fuit. Imò & medicamentis fortè in antecessum paratis uti quandoque, at non abuti aliquis hîc poterit, si omninō ebriorum intemperiem astu fallere nequeat. Apud *Ægyptios* in prandiis ante omnia edulia *elixas brassicas* comedebant, vel ejus saltem semina; cū illa ebrios fieri non patiantur. (u) Eadem de causâ *Sybarite*, priusquam bibant, *brassicam* edunt. Veteres verò quibus unguentis odoramentisq; ebrietati obviam venerint, ex *Pancirollâ* (x) constat. Plura in hanc rem suppeditabunt Dd. Medici, quibus hæc discutienda relinquimus, ne falcem in alienam messem mittere videamur. Consiliario, quantum potest, vitanda ebrietas est, si non aliter, at callidè & cum singulari quâdam arte. Reliqua vitia præsens otium duntaxat sibi vendicant, ebrietas longè sequens. Nam fit, ut priusquam villū edormiverit aut concoquerit, non minùs ad meditandum aut agendum ineptus sit, quàm cū prorsus sopitus. Nocens monstrum ebrietas! *Consiliario* turpissima, *cujus omnis actio sedulitate, mens Prudentiâ, pectus fide, os silentiō obsignari debet.*

§. VI. Sed *notitia statûs Reip.*, cui *consilium promere velit*, maximè commendat *Consiliarium*, ut qui jam tūm sciat, quæ ibi maximè gerenda, omnesque occasionum articulos, quibus rem suam feliciter gerere possit, accuratè animadvertat. *Ad consilium de Rep. dandum caput est, nosse Remp.* Ut inde haud abs re indigenas extraneis anteponendas esse statuunt, cū hi rarò ingeniorum, mo-

(u) *Athen. l. i. cap. ult. Dipnos.* (x) *Tom. 2. tit. 2. de Porcellanis pag. m. 253.*

rum,

rum, paternarum legum & consuetudinum, totiusque adeò Reip. fatis gnari existant. Ex quò facilè, puto, patet, nullò modò Successori expedire antiquis Antecessoris Consiliariis repudium renunciare: nisi vel Reip. salus vel extrema Ipsorum malitia prorsus id suadeat. Gnari illi sunt virium Principis: arcanorum Reip. de quibus vel ipsum Principem monere poterunt: assiduò negotiorum usu imbuti probè & perpolitì. Sed si res suas sibi habere Princeps illos jubeat, res plena est periculi. Ut ponderasse hoc secum, arbitrer *Ludovicum XI.* Regem Galliaè, quem filio suo Carolo id dedisse consilii accepimus, ne quid in administratione mutaret, sed antiquos familiares, amicos & ministros retineret. *Commodus* verò Imperator tam diu feliciter & prudenter regni habenas tractavit, quamdiu Consiliarios à Patre commendatos in consilium adhibuit. (y)

§. VII. Præter hæc, quæ nunc adduximus, *exquisita* quoque *linguarum scientia*, ut & *Juris prudentia*, *Practicaq;* *Philosophia*, & *Historiarum, rerumq;* *Theologicarum cognitio* requiritur, tum propter negotiorum, quæ Consiliariis committi solent, magnitudinem & varietatem: tum propter conversationum diversitatem, quibus omnib; cum laude interesse decet. Illas autem cum primis linguas Consiliarius calleat, quibus vel ipse Princeps delectatur, vel vicini & subditi utuntur, ut sine interpretibus cum his agere valeat. Mirè hæc peritia ad hominum benevolentiam conciliandam facit. Quare laudatur adhuc *Mithridates*, quod viginti & duarum gentium ore locutus sit. *Themistocles* cum Persarum Rege, nisi priùs cognitâ gentis illius linguâ, de Græcorum rebus sermonem secare noluit. Quid è Philosophorum scholis in aulam afferre secum Consiliarius debeat, pridem observatum ab aliis est. (z) Historiarum verò cognitio quantum ad prudentiam publicam privatamque confert! Eam *Leoni* Principi futuro *Basilius* Pater jam Princeps commendavit; *Per historias veteres*, aiebat, *ire ne recusa*. Imperator *Alexander Severus*, quoties consiliò opus erat, litteratos adhibebat, & eos maximè, qui *HISTORIAM* norant, requirens, quid in talibus causis, quales in disceptatione versabantur, veteres

(y) Confer, si placet, *Zincgreff. Apophth. Germ. p. 15. § 450.* (z) vide *B. Par. Qq. Polit. decad. 4. quest. 2.*

Impera-

Imperatores vel Romani vel exterarum gentium fecissent. Coeterum qui imprimis Historici, Græci pariter atq; Latini, vel ipsi Principi vel Consiliariis volvendi, egregiè, sed paucis tamen monstrat *J. Lipsius.* (a) Veteres proinde novasque historias teneat Consiliarius, variasque Rerump. formas animo complectatur, ut quid huic magis, illi præ istâ conveniat prudenter perspicere queat. Juvabit hîc peregrinationes longinquas suscipere, atq; videre,

Multorum mores hominum & simul oppida multa,
nec videre tantum, sed tenere quoque & conferre inter se mentis bilance. (b) Instituta enim varia gentium, ritus moresque hominum, formæque civitatum, incredibile est, ad judicium & prudentiam quàm potenter possint. Quin & diversas Principum Magnatumque aulas intueatur, probeque in earum instituta ac mores inspiciat. Nec infructuosum prorsus erit, castra quandoque circumspicere & prudenti animositate sequi. Sed cautione, si ullibi, hîc certè opus est, quam prudenter instillat Lipsius, (c) quem si videris, gaudebis.

§. VIII. *Eloquentiam* verò Consiliario insigne decus & ornamentum adferre dicimus: ast ei prorsus necessariam esse, ut sine eâ omninò Consiliarii partes explere nequeat, nondum concedimus. Sed tùm demum eâ maximè opus esse putamus, cùm vel seditionem molientes pacare, præfractis persuadere, vel ad populum verba facere & legationis munus ad Exteros subire jubeatur. Queis officiis Consiliarii plerumque fungi solent. Nam & Regis Poloniæ Consiliarii & Principi & Reip. inserviunt domi consiliis, foris in Legationibus obeundis, aut si quid publicè cum dignitate peragendum sit. (d)

§. IX. Verbò ut multa dicamus, *totum Virtutum chorum* in Consiliario concurrere decet: & *nulla ferè ars est, hominis liberaliter educati studiò digna,* cujus non aliquâ cognitione oporteat tinctum esse eum, qui munus hoc cum laude sustineat.

§. X. De *bonis animi* diximus: restat, ut *corporis* adferamus. Corpus habeat alacre, agile, benè temperatum, nec ferendis laboribus impar. Sit integrum, sine partium defectu, aut insigni aliquâ

(a) in *Not. ad lib. 1. Polit. c. 9.* (b) *V. Aristoteles. 1. Rhet. c. 4.* (c) *Cent. 1. Misc. 22.* (d) *Crom. in Polon. libr. 2. pag. 140.*

defor-

deformitate. Ut in ipsò nutu plurimum authoritatis resideat, in vultu ipsò atque oculis gravitas humanitate condita eluceat: majestatem Principis, decorem tanti officii ubique repræsentet. Arcenda ab hóc officiò monstra, absint Therfites & Mopsi, ne risui potius sint, quàm honori. Quemadmodum Leonem Byzantinorum ad Athenienses Legatum in concione ob corporis brevitatem risu exceptum fuisse, Bodinus (e) ostendit. Insignis in hanc rem locus est apud Aristotelem, (l. 1. Pol. c. 5.) qui videndus. Vetus namq; opinio non solùm plebejis, sed etiam prudentibus insita, in elegantis corporis domicilio habitare simul elegantem animum: perinde atque in splendidâ atque insigni domo illustrem virum degere, facile autumamus. Hinc multi populi tantum corporis flori concessere, ut reliquis animi dotibus quasi postpositis Regem, velut Numinis digitò & Naturæ dote designatum delegerint, cui specie eminenti prænasci cæteris contigisset. Cujus rei plura exempla, quæ nos brevitatis studiò omittimus, suppeditant Athenæus, (f) Tiraquellus, (g) Piccartus. (h) Sed ut forma, sic valetudinis quoque ætatisq; habenda ratio. Senes depontani & valetudini obnoxii minùs apti ad hoc officii genus sunt, nec validi satis laboribus atque molestiis subindè hinc sustinendis. Apud Romanos olim à sexagesimò annò neminem Senatorum in Senatum cogi, ex Senecâ (i) patet. Et hinc depontanos, quorum jam meminimus, nomen sortitos fuisse, Nonius & Festus docet, quod à publicis oneribus & à suffragiò, quod per pontem (h. e. mensam angustam, cui suffragia ista imponebantur) ferebant, liberi essent. Ut ad agnatos deducendi isti videantur, qui Senes eam ob causam id nominis accepisse persuasum sibi habent, quod post urbem à Gallis liberatam a junioribus decretum fuerit, ut qui sexagesimum egressi essent annum, ob cibì inopiam in Tiberim de ponte præcipites agerentur. Non tamen excludimus hóc officiò eos, qui firmitate adhuc sunt robustâ consiliòque prudenti pollent, quod esse solet in senibus, quos diuturnus assiduusque rerum usus peritos ac cautos fecit. Heroicè, ita me Musæ ament, Marcus Aurelius Imperator, unum jam pedem in cymbâ Charontis habens, ad Commodum filium: Viros Tibi,

(e) lib. 1. de Rep. c. 3. (f) l. 3. c. 7. (g) l. 2. Connub. n. 44. & seqq. (h) ad III. Polit. Aristotelis c. XII. p. 429. (i) lib. de V. B. c. ult.

ajebat, relinquo experientes & natu grandes, quos consiliorum & laborum socios habeas: Nihil enim Principi honestius, quam Senum gaudere comitatu. Tales Principis dignitatem, & domus auctoritatem decorant. Prudens hoc senium in Juvenes quandoque cadit, qui hoc propius ad viros accedunt ingenio, quò ab iisdem ætate longius absunt, &

Ante annos animosq; gerunt curasq; viriles.

Ut hinc isti quoq; subire aliquando ingens Consultationis munus possint. Frustrà illi mihi videntur, qui ætatem Consilarii certis includunt annis, cum ea non tam ex annis, quam moribus æstimanda veniat. Sic *Honorium* puerum Consulem à Principe creatum fuisse, discimus ex Jure. (k) Et A. B. octodecim annorum juvenes ad Electoratum admittit. *J. Lipsius* tamen & *H. Arniseus* in alia omnia hinc eunt, nec tum Juvenes admittunt, cum, ut maximè sapiant, & ingenium rerumque prudentia velox ante pilos veniat, autoritate tamen destituantur, maximò rerum gerendarum, momentò. Quid his reponi possit, amicus docebit discursus. Miscendos hos invicem esse omninò arbitramur. Et operæ pretium erit, Juniores ad publicas deliberationes admittere quandoque, ut paulatim prudentiæ huic assuescant. (l) In *Poloniâ* Consiliorum Regis, primariòrum præsertim, filios adolescentes in Senatum admitti, non inusitatum est. (m)

§. XI. *Fortunæ bona* quod attinet, Consilarii nobiles sint, vel aliàs honestò locò familiâque nati, ne magno huic officio dedecus attrahant. In *Poloniâ* Consilarii, votò Regis, ex præcipuâ & illustri totius Regni nobilitate, generis & virtutum commendatione delecti in Senatum eliguntur. (n) Plerisq; indè in locis nothos, spurios, aliosq; torò illegitimò natos, ab hujusmodi muneris splendore arcere solent. In omnibus *Helvetiorum Rebus* p. nemini, qui illegitimò torò natus, publica munia obire, Senatui aut Judiciis interesse licet. (o) In *Bernensium* etiam *Rep.* spurios aut aliquâ infamiæ notâ insignes Senatu arceri, ibidem legere est. (p) Num verò aliàs

(k) l. 14. C. de Relig. & sumpt. fun. & l. fin. 4. C. de Privil. eorum, qui in sacr. (l) vide si placet B. Par. 2q. Polit. decad. 4. quest. 3. (m) *Cromerus* in *Polon.* lib. 2. p. 139. (n) in *Polon. descript.* p. 252. (o) *Simlerus* in *de Rep. Helvet.* lib. 1. p. 350. (p) pag. 368.

hominì-

hominibus istis omnes dignitatis portæ prorsus non pateant, alia quæstio est. Assurgendum hîc nobilissimo pari Jctorum incomparabilium, *D. Arumæo*, (q) & *D. Ungepauro*. (r)

§. XII. Percepimus jam Consiliarii dotes: quarum quò pluribus aut paucioribus instructus aliquis, eò majori vel minori cum laude his partibus defungi poterit. *Friedericus Ceriolanus* (s) sic pingit & fingit Consiliarium, omniaque ejus membra, omnesque corporis articulos componit & ornat, ut melius nec Apelles in tabulâ penicillò exprimere possit. Sed, ut *Plautus* (t) jocatur, *in aëre piscatur, venaturque rete jaculo in medio mari*. Minutissima morari, in maximis præsertim rebus, putidum atque ineptum est, & tædium semper prudentioribus attulit. Perfectus ex assè haberi nequit, sed suus cuique attributus error. Neminem mortalium, Natura tam conditis finxit moribus, in quò non aliquid desideres, velut ultimam Artificis manum. *Optimus ille & pulcherrimus, qui minimis scatet vitiis*. Magnâ tamen in eligendò isthòc homine, circumspectione Principi opus est, magnâ prudentiâ. Cunctetur, exploret priùs ingenium, quàm amet. Noscet proindè ipse, aut eligat, quos communis Fama commendat, & qui rem suam privati benè gesserunt. *Basilii Imperator ad Filium: Qui suis rebus malè prospexit, num quid ille benè consulat alienis?* Nec malè ille ad Principem: *Tales nos crede, qualis fama cujusvis est*. Præcipuum Principis munus, Amicos eligere. Neque enim morum indicium semper facit frons, aut qualis quisquis semper est, de vultu statim legitur. Qui, quia fingi potest, & fallere potest.

(u) *Nulla fides fronti est: vultu hic Plato, mente Chorabus,*

Ille est Therites corpore, mente Plato.

Ejusmodi imprimis legendus Consiliarius, qui genio suo ingenioque non magnoperè discrepet ab eò Principe, cui assideat. Sic qui naturæ solutioris & amœnioris est, infelicius fortè apud Principem serium aget: & homo severus cogitationibusque seriis nunquam non defixus, displicebit Principi serenæ frontis, ad omnemque lætitiâ ipsi Gratiarum manibus factitato. Ita enim naturâ

(q) in *Disc. XXXII. Vol. I. de J. P. Thes. 173. & seqq.* (r) in *singulari quâdam de hòc negotiò dissertatiunculâ.* (s) *d. I. cap. 4.* (t) *Asin. Act. I.* (u) *Bernb. Babusius Epigr. 1. 3. p. 46.*

comparatum est, ut quibus quisque studiis capitur, ea in aliis amet. Minister igitur, si licet, ad Domini actiones, omnesque mores ad Principis componat, sic ubique se gerat, ut dignus appareat, cuius aspectu & colloquio acquiescat Princeps, cum quo cogitationes & consilia lubenter communicet, & in quo maximum rerum suarum praesidium collocet.

§. XIII. Penè hinc praeterieram nobilem istam Politicorum quaestionem: *An acria ista & velocia ingenia ad rem presentem satis apta sint?* quam sub Iudice adhuc pendere, prorsus arbitror. Sunt è Politicorum chorò, qui scrupulosam istam in doctrinâ ἀκριβείων damnant prorsus, nec velocia ista ac nimis acuta ingenia admittunt. Quorum interpres J. Lipsius (x) causam agit, nec contemnendas producit rationes; Significanter Thucydides: (y) Ὅτι Φαυλότεροι τῶν ἀνθρώπων ἰσχυροὶ ἔστιν ἕνεκα τῆς ἡμετέρας, ὡς ἴπυ τὸ πλεῖστον, ἀμεινον οἰκῶσι τὰς πόλεις. *Hebetiores, quam acutiores, ut plurimum melius Remp. administrant.* Nonnulli consultissimum fore censent, si misceantur inter se, ut qui alacres maximè & agiles sunt, Collegarum ingenia exercere; contra verò cunctatores magis qui sunt, alios audaciores reprimere quodammodo & temperare queat. (z) Sed quæ diversa ingenia convenient in negotio praesertim omnium morâ experte? Fortè non major sapè inter Ipsos, quam inter Horologia concordia erit. Arbitrantur Viri docti, non omnibus negotiis quoslibet admovendos esse, cum alia negotia alia postulare videantur ingenia. Jam cum saepenumero ejusmodi res obviam veniant, in quibus celeritas quaedam consilii & expeditionis adhibenda: ad eas hebetiores illi, qui plerumque post res consilia adferunt, his velocibus erunt minus idonei. Subtiles verò isti & inquieti exterorum artes observare poterunt. Nos tamen hinc nondum stabili loco pedem firmamus: Sed nutabundi Iudicium

Romanorum more Tabulae huic suetas istas literas:

A. Q. appingimus.

(x) in Not. ad l. 3. c. 4. Adde Schönb. l. 3. c. 23. (y) lib. 3. (z) V. Christ. Först. in Not. Pol. ad l. 4. Annal. Tacit. p. 335.

CAPUT

CAPUT QUARTUM
DE
CONSULTATIONIS FORMA
SEU MODO.

Forma Consultationis seu ipse consultandi actus
è Principis partim, partim Consilarii munere spectatur:
De utroq; brevis instituitur dissertatio: Principis est indicere Con-
silia: num interesse ipse Princeps Consiliis debeat, disputatur: Consilia-
rius loco securo sedeat & tranquillo: Cur sedeat ibi, cause producun-
tur: Votorum pluralitas num attendi ubiq; oporteat, dubitatur: Non
ob quamvis rem natam Concilia convocanda.

§. I. Consilarii functio seu ipse consultandi actus vel status est,
vel solennior. Status, qui continuo ferè apud Principem & circa au-
lam instituitur: Solennior, quando Princeps plures, & ipsos quan-
doque Imperii Proceres convocat, quem Comitia vocant. In statâ,
quam diximus, Consultatione vix opus speciali Indictione, cum
tempus plerumque & locus, quò convenitur, jam antè innotuerit:
In solenni istâ paulò aliter se res habet. In Moscoviâ dies, quibus or-
dinariè privati Principis Consilarii congregiuntur, sunt Lunæ &
Mercurii, atque Veneris, ob summam diei hujus apud istam Gen-
tem religionem; idque horâ matutinâ septimâ. Quod si extra or-
dinem conveniendum sit, à summò Connestabili per Clericum
Consilii monentur. (a) Magnum Francorum Consilium cogeba-
tur olim horâ septimâ, & à prandiò tertiâ: at decimâ & quintâ di-
mitti solebat. (b) Rex verò Polonia Regni Consilarios præsentés ad
Consilium vocat, quoties necesse, cum quibus pro re natâ consul-
tat: qui verò longiùs absunt, non nisi arduis de causis. (c) Locus
eligendus hîc securus & ab omni turbâ remotus. Veteres cum gra-
vioribus se studiis dare vellent, solitudinem eligebant, quam
χρυσῆν πρῶγμα rem auream Amphydis apud Stobæum indigi-
tat. Unde loca opaca, & ipsam noctem, in quâ altum ubique silen-
tium, exosculabantur, quam consiliis & seriis contemplationibus
destinârunt. Notus ille Senarius:

ἐν νυκτὶ βελή τοῖς σοφοῖς γίγνεται.
In nocte consilium sapientibus nascitur.

(a) In descript. Mosc. p. 91. (b) vide Lupanus l. 3. de M. F. p. 477.
(c) in descript. Polon. p. 131.

Imò Majores nostri sub dio sæpè in campestribus locis & in villis quandoq; Imperiisq; vicis *Concilia* celebrarunt, quod plurib. monstrat *Arumæus*. (d) Quin & antiquitùs in religiosò quòdam locò vel sacris ædibus *Consilia* habebantur. Apud *Romanos* plerumque *Senatus* habebatur in ipsis *DEORUM* templis, ut in æde *Concordiæ*, in templo *Jovis Capitolini*, *Honoris*, *Pacis*, aliisque. (e) Hinc *Plautus*: (f) *Consilia*, ait, *firmiora sunt de divinis locis*, i.e. *Consilia* de divinis locis profecta, stabiliora & meliora sunt. Tùm *Reges* quoque in templis sedentes suis civibus jura dabant: & item in templis *Legatos* ad se missos advocabant, ibique aures præbebant vacivas. (g) Quare & alii veterum loca *Judiciorum* templis vicina esse voluerunt, ut *Judices DEI* & divinæ ultionis memores fidem & æquitatem fideliter tuerentur. (h) Posteaquam conveniunt consultaturi, *sedent* plerumque. Cujus rei causam inquirere nobis liceat. Solenne illud: *Sedere Judicium & Prætorum est*. Nam qui res magnas indagare velit, constanti sit animo, sedato & benè composito. Qui magis talis esse potest, si & corpus quietum & sedatum est. Quò & *Plautus* (i) sed ludens respexit: *Sedens*, inquit, *nimiò plus sapio*. Ille verò seriò dixit: *Romanus sedendo vicit*. Quod si verò extra ordinem in *Conciliò* verba quis facere velit, surgit plerumque, & ad majorem emphasin pronunciationis actionisque *stando Oratorem* agit. Idem obtinuisse in *Romanorum* *Senatu* *Rosinus* (k) putat. Dubios tamen in re isthac nos reddit nobilissimus idemque doctissimus *Barnabas Brissonus* *Senatus Parisiensis* quondam *Præses*, (l) qui ut hîc evolvatur, omninò meretur. Coeterùm *sessionis* prærogativa in majoribus istis *Conciliis* quantas sæpè excitârit turbas, quantasque publicis istis consultationibus injecerit remoras, multa nos docent exempla, quæ recenset *Arumæus*. (m) Quare ne rixentur invicem, neve *Consultatores* alterius causâ prorsus *Concilium* subterfugiant, locandi illi antè sunt, quàm conveniant. Et optimè ille facit *Princeps*, qui maturè inter *Consiliarios* liticulam hanc dirimit.

(d) cap. V. de Comit. n. 19. & 21. (e) vide *Taubm. ad Mostell. V. Sc. 1.*
 (f) d. l. (g) *V. Virg. l. 1. & 7. Aeneid.* (h) *Plato l. 6. de LL.* (i) in *Mostell. Act. 5. Sc. 1.* (k) *lib. 7. c. 7. p. 1108.* (l) in *de form. & solenn. P. R. verbis opere insigni lib. 2. p. 182.* (m) *de Comit. cap. 7. p. 523. & seq. & antec.*

§. II. Sedentibus jam Ipsis & ad rem præsentem compositis, ipse Princeps vel alius Ejus nomine totum negotium proponere solet. Quod ipsum tamen antè quoque denunciari suevit, ut majori rerum peritiâ instructi prædeant. Sed hîc ingenti conatu quæstio illa inter Politicos Auctores agitur: *An Princeps ipse Consultationibus interesse debeat?* Negantium castra non pauci sequuntur, moti eâ cum primis ratione, quòd rarò fideles adeò & audaces inveniuntur, qui in conspectu Principis liberè sententiâ dicant, & se expectorent; quin plerosque eò inclinare videas, quò Princeps. Contrà eunt alii, & decere Principem interesse omninò Conciliis, manibus pedibusque contendunt. Coram enim Principe si qui mali sint Consilarii, minùs audebunt; si boni, fideliores erunt, & magis excitabuntur. Rixæ quoque & contentiones noxiæ sic vitabuntur. Huc facit *Jacobi* Regis magnæ Britannia ad *Henricum* filium monitum: *A Consiliis secretioribus rarò absis.* Estq; omninò etiam non è populi solùm sive subditorum, sed ipsius quoque Principis commodò, si non penitùs sese Consiliis subtrahat, nec gubernacula solis Consiliariis committat. Quâ de re videantur, quæ habet *B. Parens meus.* (n) Sunt qui suadent Principi, ut vel ignorantibus ipsis Consiliariis captet eorum sententias. Turcarum certè Princeps (o) Senatui rariùs interesse consuevit, sed interiore & proximò Senatûs habendi locò semper consistit, aut consistere putatur, ut omnes omnium sententias audire, gestus etiam uniuscujusque liberè contemplari, nec tamen ipse videri possit. Ita fit, ut Senatores, qui Principem se assiduè intueri putent, majori studiò sententias suas expendant, priùs quàm in medium proferant. Prudens, nisi fallor, institutum! Simile omninò de *Alexandrò Magnò Curtius* (p) prodit, dum eum *nec quicquam eorum, quæ jactata erant, ignorasse scribit, quòd post aulaa, quæ lectis obduxerat, stare.* Nos mediâ, eâque tutiori incedimus viâ. Dicimus istis negotiis, quæ publicam spectant rem, gravioribus præsertim, Principem sæpè adesse debere: istis verò quæ Principis Ipsius fortunam ejusque res propiùs tangunt, ut se subducatur, liberamq; consultandi potestatem Consiliariis relinquat, consultum arbitramur.

(n) *Locò de Magistr. Polit. §. 153. circa fin.* (o) *V. Bodinus l. 3. de Rep. c. 1. p. 246. (p) lib. 8. cap. 5.*

§. III.

§.II I. Principis porrò est, cum iudiciò sententias audire, sine
pertinaciâ libertatem admittere, nec verba illa byssina Aulæ ama-
re. Divinum *Marci* Principis eloquium est: (q) *Æquius est, dicen-*
tis, ut ego tot taliumq; amicorum consilium sequar, quàm tot talesq; a-
mici meam minus voluntatem. Consiliarii est, attentè rem pondera-
re, liberè sententiam dicere, & Principem optimè instructum di-
mittere. Optandum equidem esset, ut ponderarentur semper,
non numerarentur vota: Sed in majoribus istis Conventibus, ob-
suetam istam tot capitum ad dissentiendum facilitatem vix id spe-
randum. (r) Neque enim aliter fortè speranda erit concordia,
aut finem consequetur Consultatio, nisi major pars vincat mino-
rem. Quam ob rem Juris Conditores, ubi à pluribus decernen-
dum quid est, majoris partis consensum approbant. Eosque se-
quuntur hodiè *Imperator & Imperii ordines in Comitibus.* Et olim
quoque idem apud *Romanos* obtinuisse, palam est. Nam in Sena-
tu juxta atque Judiciis pro majoris partis sententiâ aut SCtum fie-
ri aut pronuciari solebat. (s) Sanè Lex ita præcipiebat, quæ talis
erat: **QUOD JUDICUM MAJOR PARS JUDICARIT, ID JUS**
RATUMQUE ESTO. *Augustus Buchnerus* (t) observavit, quem
nominare, laudare est. *Numerantur* ait ipse *Plinius* (u) *sententiæ, non*
ponderantur. Quæ quidem ratio sic invaluit, ut, si SCta fierent,
non sanioris, sed majoris probaretur consensus: neque quàm
prudentes, sed quàm multi censuissent, intererat. *Dempsterus.* (x)
Quod quidem in amplis istis sic fieri opus fortè est: in concisò ve-
rò, non item. Olim sententiis singulorum exquisitis, *Senatus Con-*
sultum præscribebatur. (y) Moris verò erat, ut & scribendo res, de
quâ rogatæ sententiæ fuerant, summam & succinctè repeteretur.
Delectabit forsitan exemplum & formulam in hanc rem solen-
nè hîc adferre, quæ talis: *Quod M. Marcellus Consul verba fecit de*
provinciis, D. E. R. J. C. Quæ verba sic interpretatur *Valerius Pro-*
bus: De eâ re ita censuerunt. Majorum SCta imitari hîc videntur
prudentissima nostrorum Jctorum Responfa solenniter rescri-

(q) *V. Capitol. in Marc. Antonin. Phil.* (r) *V. Disc. 2. Arum. Vol. 5. p.*
158. (s) *vide Barn. Briffonium de form. & solenn. P. R. p. m. 184.* (t) *ad Ep.*
Plin. 14. l. 8. (u) *l. 2. Epist. 12.* (x) *in Suppl. Ros. ad lib. 7. c. 5.* (y) *Rosin. l. 7.*
A. R. c. 7. p. 1109.

pta.

pta. Totius enim negotii, quò de consuluntur, summam plerumque succinctè exponunt, & solennia ista verba adjiciunt, sic signata: *B. N. B.*

§. IV. Capiti huic imponemus coronidem, si priùs illud hìc notaverimus: *Non necesse semper Principi esse, pro re quàlibet natà Concilium ut statim convocet; sed commodum omninò videtur atque tutum, uni potiùs aut alteri, quèis maximè fidit, sententiam exponere, consiliumque petere, præsertim si res silentium postulet.* *Carolus V.* Imperator ultrà quatuor Consiliarios in arcanis rebus secum non adhibebat, ac cum his conferebat. Sic & *in Polonia* excludi quandoque minores Regis Consiliarios à secretioribus Consiliis suprà audivimus. Imprimis tamen imitetur Princeps prudens Imperatoris *Alexandri Severi* exemplū, de quò *Lampridius*: Fuit illi consuetudo, ut si de jure aut negotiis tractaret, solos doctos & disertos adhiberet; Si verò de re militari, milites veteranos & senes benè meritos & locorum peritos ac bellorum & castrorum. Decet namque peritos in quàque re maximè audire, iisque credere.

CAPUT QUINTUM
DE
OFFICIO CONSILIARII.

Officio Consilarii spectatur præsertim vel in Consultatione vel post ipsam Consultationem. Ibi Ejus est, frequenter adesse, liberè, modestè tamen, sobriè & intrepidè sententiam dicere: providè ubiq; & si res patitur, cunctanter: cedere, nec contumaciter inharere: mentem compositam, sedatosq; habere affectus: Hic decet eum silere arcana, decente constantiâ tueri semel data consilia: nec nimis ex eventu consilii dati aut letari aut tritari.

§. I. Nullos labores, nullas molestias, odia nullius aut iras timeat nimis Consiliarius: Sed intrepidè frequenterque Senatū adeat, & pro veritate ac justitiâ, quanquam alii repugnent, fortiter pugnet. Nec Concilium, si negotium illi aliquod, cui illæsâ conscientiam calculum adjicere haud liceat, tractatum iri noverit, subterfugiat, aut itinera morbumque prætentat aut alleget. *Boni Senatoris est, in Senatū semper venire.* Et summum crimen olim erat,

E

non

non petitō & concessō com meatu à curiâ abesse. Ex *Corn. Tacitō Rosinus.* (z) Qui itaque Senator non aderat, is legitimâ accusatione agebat, aut in culpâ erat, tûm multa ei indicebatur, quæ dum solveretur, pignus ab eô capiebatur. (a) Liberè proindè sententiam dicat, omnemque adulationem, aulæ plerumque comitem (horrendum nomen) cane & angue pejus fugiat: nec *Alexandri potius purpuram quam Ipsum veneretur*; nec ad gratiam & curam, magis, commodique sui rationem, quam ad Imperantis & Imperii utilitatem eloquatur. Cujus farinae Consiliarios *Cambysi* quondam adstitisse, *Herodotus* refert. (b) Nam cum is sororem uxorem ducere decrevisset, Consiliarios adiit prius, consultaturus ipsos, num excusari possit, si animo suo morem hîc gereret? Provide quidem illi, at non satis fideliter, id responsi dedere. *De ducendâ sorore nullum quidem in Persiâ reperiri legem, sed extare aliam, quæ Regi legem obstare non patiatur.* Simile quid de *Anaxarcho* in *Plutarchi Alexandrô* legere est. *Sic nempe sæpe bonus venditur Imperator.* (c) Modus quandoque inveniendus, quò liberè & sine nocu- mentō sententiam dicat Consiliarius. Priscis Romanorum temporibus tabellæ postea inventæ sunt, (nam primùm per benè multos annos suffragia voce tulerunt, (d) quib. suffragia colligerent, ut liberiùs quisque sententiam proferre possit, & absque ullô metu periculi. *Sed de Tabellis*, & universâ seu voce seu his ipsis Tabulis suffragia ferendi ratione multa utiliter collegit sapiùs laudatus Auctor. (e) quem cupidus rerum antiquarum lector evolvat, nec sine jucunditate aliquâ leget.

§. II. Decet quidem non quæ suavissima, sed quæ optima dicere; sed arte tamen quâdam hîc opus est, & prudente modestiâ, quæ temperet & aurigetur dicta, facta, & quasi axis sit, circa quam cunctarum actionum Consiliarii sphaera volvatur. Illi profectò sapiunt, qui specie obsequii regunt, ad omniaque, quæ agenda sunt, quietâ industriâ adsunt. *Hephæstion* illud egregiè præit; de quò sic *Curtius*: (f) *Libertatis in admonendo (Alexandrum scil.) non alius jus habebat: quod tamen ita usurpabat, ut magis à Rege permissum, quam vindicatum ab eô videretur.* *Calisthenes* verò apud *Alexan-*

(z) *lib. 7. R. A. c. 5. inf.* (a) *d. l. c. 7.* (b) *lib. 3.* (c) *Vopiscus in Aureliano.* (d) *V. Ros. l. 8. c. 3. p. 1333.* (e) *lib. 6. R. A. c. 7. & 14.* (f) *lib. 3. c. 12.*

drum

Arum intempestivè liber, & superbè stultus. Quæ debebat, dicebat, sed non quomodo debebat. (g) Nam si Princeps omninò consistat, nec ab iniquâ sententiâ moveatur: non magnò subindè conatu recalcitrandum hîc esse arbitrarer; sed potius differendam ad dies aliquot suasionem, donec defervescat paululùm animus & iræ fluctus sedentur. Arte opus est, quod diximus, & flexu: obliquâ viâ eundem sæpè, si non licet rectâ; ac naucleri exemplò, eò quò possis, si non quò velis, tendas. Non multis abhinc annis in *Constantinopolitanâ* urbe modum quis invenit, quò & Justitiæ satisfaceret & Principis jussui; ac sic non parendo pareret, parendo non pareret. Res ita habebat: Cùm festò quòdam die *Turcarum* Sultanus animi exhilarandi causâ navi veheretur, ac tres *Galli* obviam fortè facti, morum institutorumq; Turcicorum prorsus nefcîi, coram Principe caput nudarent: Princeps tantâ subindè ob istam rem irâ exardescere cœpit, ut statim, ac vidit, cruci hos ipsos adfigere jussit. *Gran Vezier* verò, ut morem Principi gereret, & innocentiae aliquid daret, tres homines capite antè damnatos Gallicò jam vestitu indutos ad ultimum supplicium rapi mandavit. Memorabile factum! quod ex *novellis Relationibus* observare tunc licuit. (h)

§. III. Oportet Virum prudentem dicere, si quid non rectè administrare ei videatur, sed eâ tamen lege, si futurum putet, ut neque frustrâ dicat, neque manifestum vitæ periculum incurrat. Quod tamen sic verum, nisi vel ipse Rex vel Regnum professum naufragium incurret. Tunc fidum Consiliarium boni publici causam liberâ linguâ & summâ fiduciâ tueri decet, atque cum *Themistocle* ad *Lacedæmonium* exclamare: *Feri, sed tamen audi.* (i) Immortalitati nomen dudum transcripsit *Lavacrius* curiæ Præses, qui *Ludovico XI.* Parisiensi curiæ exitium minanti, nisi leges à se latas promulgaret: *Mortem*, purpuratorum Patrum ore respondit, *subibimus potius, quam tuas leges iniquas ferri patiemur.* *Lansius.* (k) Laudabile est *Prisci Helvidii* factum, quod refert *Arrianus.* (l) Ad hunc cùm *Vespasianus* misisset, ne in Senatum veniret: *Penes te*, inquit, (g) *V. Arrian. l. 4. de rebus Alex.* (h) *Constantinop. d. XIV. August. Anno 1645.* (i) *Plutarch. in Themistocle.* (k) *in Orat. contra Gall. p. 338.* (l) *in Epictet. l. 1. c. 2.*

est, ne me Senatorem esse patiaris, quamdiu autem me loco non moves,
est in curiam mihi veniendum. Agè, at ingressus taceto; inquit, ne me
roga & tacebo. At est mihi rogandum, & mihi dicendum, quod re-
dum putavero. Verum si dixeris, occidam te. Quando ego tibi dixi, me
immortalem esse? Tu tuum facies, ego meum; tuum est, occidere, me-
um, mori non trementem. (m)

§. IV. Et ut omninò probè Consiliarius partibus suis funga-
tur, Principum acta & gesta propius sæpè inspicere, eaque diligen-
ter volvere & revolvere debet, & quæ è Principis aut boni publi-
ci re videbuntur, mature exponere, ut ut ambiguo sæpè id fiat fa-
ro; ceu *Martinusum* præcipuum *Ungariae* Regis & *Ferdinandi I.*
Consiliarium, cum relegendis pro more rerum agendarum Com-
mentariis intentus summò mane mensæ adsideret, miserè, Regis
jussu, pugione trucidatum fuisse, *Thuanus*, Historicus illustris, scri-
ptum reliquit, qui evolvi potest.

§. V. In dandò verò Consiliò providam ubique Noster ad-
hibeat cunctationem. Neque enim quicquam magni discriminis
consiliis tam inimicum, quam celeritas. (n) Quod in communi
istâ rerum administratione obtinebit: At si nova aliqua & subita
ingruat tempestas, ubi negotium mora pessundaret, præstat cape-
re calida consilia, quam nulla. Et hîc oportet in arenâ consilium
capere, quod Gladiatorum verbum. Hæc illa animi vis, quam com-
mendat adeò in *Themistocle* *Thucydides*, quòd fuerit in subitis inve-
niendis, cum res postularet, excellens, & ut ipse loquitur, *νεγίλους*
αὐτογενεῖα τῶν δέοντων. In Historiâ Romanâ laudantur *Tullius*
Hostilius Rex & *Papyrius Cursor* propter salubria consilia inter ipsa
pericula inita. Ac de *Claudiò Tiberiò*, *Cæsaris Octaviani* privignò,
Sext. Aurel. Victor in *Epit.* notanter commemorat, quòd repentinis
responsonibus aut consiliis melior fuerit, quam meditatîs. Atque
velocibus istis ingeniis in bellis gerendis omninò opus. *Bessus*
Dux, *Alexandri* celeritate perterritus, Diis patriis sacrificio ritè fa-
cto cum amicis ducibusque copiarum inter ipsas epulas de bellò
subinde consultabat, ut habet *Curtius*. (o)

(m). Vid. & *Job. Bisselium* in *Icaria* p. m. 203. & seqq. ubi elegans
continetur exemplum monendi & cum Principibus modestè agendi.

(n) Videatur, si lubet, *Christ. Förstnerus* ad *IV. Annal. Tac.* p. 333. (o) lib.
7. c. 4.

§. VI. Im-

§. VI. Imprimis caveant Consiliarii, ne crebris contradictionibus, aut subtilibus disputationibus bona consilia invicem destruant, & *dies rerum verbis terant*. Aberit proinde omnis discordia, omnis æmulatio, omnis demum noxius adfectus, à quò omnis, qui de rebus dubiis consultat, vacuus esse debet. (p) Aristides Themistocli valdè adversus, cum unà Legati missi essent, & ad urbis portam jam venissent: *Visne ô Themistocle, ajebat, inimicitias paulisper hic deponamus, recepturi eas, cum redierimus?* Noster pariter, antequam in Regii Palatii limen pedem ponat, quicquid bonis consiliis noxium, statim deponat. *Res communis sine communiōe animorum nunquam satis feliciter administratur.* Facere non possum, quin egregiam istam Inscriptionem, quam in *Altenburgensis Cancellariae vestibulò* ipse non ita pridem legi, adpingam:

EXCUTE MANUS AB OMNI MUNERE. PARTES PATIENTER AUDI. BENIGNE RESPONDE. JUSTE JUDICA. QUISQUIS CONSILIARIUS CURIAM OFFICII CAUSA INGREDERIS. ANTE HOC OSTIUM PRIVATOS AFFECTUS OMNES ABJICITO IRAM VIM ODIUM AMICITIAM ADULATIONEM. REIP: PERSONAM ET CURAM SUBJICITO. NAM UT ALIIS ÆQUUS AUT INIQUUS FUERIS: ITA QUOQUE DEI JUDICIUM EXPECTABIS ET SUSTINEBIS.

Quam Inscriptionem & marmoreæ Tabulæ in *Ratisponensi curiâ* incisam esse, testatur, *Schönbornerus*. (q)

§. VII. Peractâ Consultatione providè & curiosè non verbis tantùm atque factò: Sed signis quoque atq; ipsò vultu & adspectu regenda Consiliorum arcana sunt. *Res magnæ, Curtio Judice, (r) ab eò sustineri nequeunt, cui tacere grave.* Quare Principes & tot populi in eam semper curam incubuerunt, & adhuc incumbunt, ut Reip. Consilia silentii si pariò penitus obvolvantur. Agmen exemplorum adducere possem; nisi collegissent jam ante præter reliquos Politicos *Lipsius, (s) Zevcotius, (t) Förstnerus; (u)* Et Poëtæ fabulantur, *Tantalum* cœlitum mensâ ejectum decantatas jam apud inferos dare pœnas, quòd illorum arcana mortalibus revelasset. Veteres verò Jcti, publicorum consiliorum renunciatores, ceu trans-

(p) *Salust. in Catil. (q) lib. 3. Polit. c. 24. (r) lib. 4. (s) lib. 3. c. 5. (t) in Suet. Cæsar. c. 65. p. 154. (u) ad l. 2. Annal. Tac. p. 165.*

fugas, aut vivos exuri, aut furcæ suspendi sanxerunt. (x) Lex *Ægyptiorum* abscindi linguam illi iussit, qui arcana Reip. palam fecisset, auctore *Diodorô Siculô*. *Alexander* cum arcanas quasdam literas *Hephestioni* legendas dedisset, detractum annulum ori ejus admovit. Quisque, simul ac Consiliariorum cœtui adscriptus, sibi id factum, & os clausum signatumque esse putet. Pariter *Antigonus* Rex ipsi filio sciscitanti, quô tempore castra moturus esset, *An vereris*, scitè respondisse fertur, *ne tubam non exaudias*. Sic nempe, quem regni hæredem speravit, arcanorum tamen participem facere noluit. Nam, si ullibi, in bellô imprimis, silentiô opus. Sed tamen cruenta sceleratorum Principum consilia detegere aliquando licere, *Osiander*, Theologorum facile Antesignanus, docet. (y)

§. VIII. Tegat proinde consilia bona, eaque sine ullâ pertinaciâ tamen, constanter tueatur. Ne inconstans, nec satis superstes sibi esse videatur, dum, ut eorum qui dominantur similtas fert, ita bonum malumque publicum existimat. Si tamen necessitas aliqua ingruat, & eæ procellæ orientur, quæ priora consilia satis damnosa doceant, prudentis potiùs est, quàm inconstantis sententiam, tanquam aliquod navigium, è Reip. tempestate ritè moderari. *Dies sepè hic alios mores, aliam vitam postulat*. Ut hinc *T. Reinking* (z) parùm rectè *Carolus V.* Germanorû conventus viperis assimulasse judicet; quòd *ut istæ matres suas tollant: sic illorum posteriora decreta, priora*. Quod tamen dictèrium laudasse videtur *Lipsius*. (a) Nobis laude dignum vetus illud effatum videtur: SALUS POPULI SUPREMA LEX ESTO.

§. IX. Quod si jam prudenti & salubri consilio pariter eventus responderit, non nimis animum tollat aut cristas erigat Consiliarius, sed DEO adscribat fortunam: si parùm responderit, non animum abjiciat, sed humaniter ferat, & animò præsentis aliter Reip. rationibus prospiciat. Nam *sepè prava magis quàm bona consilia prosperè eveniunt*. Dominatur ac ludit in rebus humanis ex libidine suâ *Fortuna*, inquit gentilis; (a) Imò, ut magis piò ore loquar, præponens ille DEUS pro suò arbitriò consilia regit. Vide Theologum eximium jam nunc laudatum. (b) Magnus proinde error,

(x) l. 38. §. 1. D. de Pœnis. (y) ad 2. Sam. c. 15. v. 34. (z) l. 2. Cl. 2. c. 5. n. 24. de Reg. Sec. & Eccl. (a) in Not. ad l. 3. c. 5. Polit. (b) *Salustius* ad Cæs. (c) in 2. Sam. c. 17. v. 14. cui adde *Lips.* in Not. ad l. 3. Pol. c. 8. *Först.* ad l. 4. *Annal. Tac.* p. 390.

sed

sed valdè frequens, prava consilia ex felici eventu laudare, bona
ob diversam fortunam damnare.

————— ————— careat successibus, opto,
Quisquis ab eventu facta notanda putat.

Carthaginenses inde Duces suos, pravò consiliò bellum geren-
tes, etsi prospera fortuna eventui respondisset, stultos tanquam
homines, & Reip. perniciosos cruci affigebant: quod benè gesse-
rant, Deorum immortalium adjutorio; quod mali commiserant,
ipforum culpæ imputantes. Neque enim eventum atque casus, sed
consilia spectarunt. Consiliarium decet sapienter & maturè deli-
berare; eventum, cui impar, Deo permittere. Unum adhuc *Poris-*
ma addamus: quod si fecerimus, mox ad ultimum progrediemur
Caput. *Malum Consilium Consultori pessimum.* Quod monitum *Rich-*
teri (d) est. Cujus rei exempla in omnium seculorum tam sacris,
quàm profanis Historicis prostant. Videatur *Camerarius*, (e)
Schönbornerus (f) & alii plures.

CAPUT ULTIMUM

DE

PRÆMIIS ET PRIVILEGIIS

CONSILIARII.

D*Vbitatur de Lipsii & Schönborneri opinione:*
Recensentur privilegia: Num in ipsos Consiliarios læsæ
Majestatis crimen committatur: Magnis Regum ministris mi-
ser plerumq; exitus:

§. I. Principem oportere nec bona consilia præmiis, nec ma-
la, ex eventu talia, pœnis adficere, *Politici* docent. Posterius uti u-
trâque largimur manu: sic de priori adhuc hæremus. Quicquid
etiam hîc Principi suadeant *Lipsius* (g) & perpetuus ejus comes
Schörbornerus. (h)

§. II. Sed dicendum jam erit de potissimis Consiliariorum
privilegiis, quorum *primum* est, quòd sine læsæ Majestatis crimine
lædere eos nemo subditorum possit, & maximè, si intuitu ipsius

(d) in *Axiom. Pol.* 148. (e) 1. *Cent. Med. Hist.* c. 9. (f) l. 3. *Polit.* c. 15.
(g) l. 3. *Polit.* c. 8. (h) l. 3. *Pol.* c. 26.

Prin-

94
77
4918
Principis injuriam Iphis inferant. (i) Pleni quasi sunt undiquaque
summæ majestatis, & Principem suum ubiq; repræsentant, ut ve-
tus Jctus Baldus loqui amat. (k) Nam & pars corporis Principum
dicuntur, (l) & illorum ordini Principes seipfos adnumerare non
verentur. (m)

§. III. *Secundò*, Patriæ potestatis nexu liberos eos esse, Juris
docent Doctores.

§. IV. *Tertiò* ab omnibus muneribus aliisque oneribus im-
munes faciunt, tum personalibus, tum patrimonialibus. V. Dd.
ad L. VI. C. de Prof. & Med.

§. V. *Quartò* Nobiles jure civili esse censentur. Inde & No-
bilitium mundò seu habitu uti jure queunt, Policenordnung de An-
no 1530. & Anno 1540. Tit. vom Adel; Nobilitium præterea aliorum
instar neq; torturis, neq; quæstionibus subjici debent.

§. VI. *Quintò* in Collegiò quòdam versantes, quamvis Docto-
ris titulò publicè ornati non sint, Doctorum sedes nõ solùm occu-
pant, sed & Doctores reliquos, quanquam seniores, neq; tamen in
excelsò ejusmodi dignitatis gradu collocatos, plerumq; præcedunt.

§. VII. Rude donatis & de Principe atque universâ Rep. be-
nè meritis certi honores atque reditus (vulgò Gnadengelder di-
cuntur) deferuntur. Sed de his audiendi imprimis Juris & Legum
Consultissimi: nobis attigisse saltem hæc sufficiat. Plura ejusmo-
di facili quidem labore colligere liceret: sed illa aliorum indu-
striæ lubentes relinquimus.

§. VIII. Animus quoq; erat, Colophonis locò excutere illud
Politiorum: *Magnis Regum ministris miser plerumq; & cruentus exitus.*
Sed pagellarum harum angustia (quæ ipsa etiam sat benè mul-
ta, jam tum in hanc rem notata expungere iterum jussit) exclusi re-
mittimus rerum harum cupidos ad Gruterum (n) Christ. Förstne-
rum, (o) J. Lipsium, (p) & cum primis G. Richterum. (q) Nos ad il-
lum, cum quò cepimus, h. e. DEUM Optimum Eundemque Maxi-
mum pedem referimus, Ipsi totò de pectore pro præstitò auxiliò
devotissimas agentes gratias,

(i) l. 5. C. ad Leg. Jul. Maj. (k) ad l. etiam in pr. C. de fideic. (l) l. cit. (m) l.
8. C. de dignit. (n) lib. 2. ad Tacit. (o) in Not. Pol. ad Ejusdem 3. Annal. (p) l.
3. Polit. c. 11. (q) in de incertò ac mutabili Aulicorũ valore Orat. 3. Dec. 1.

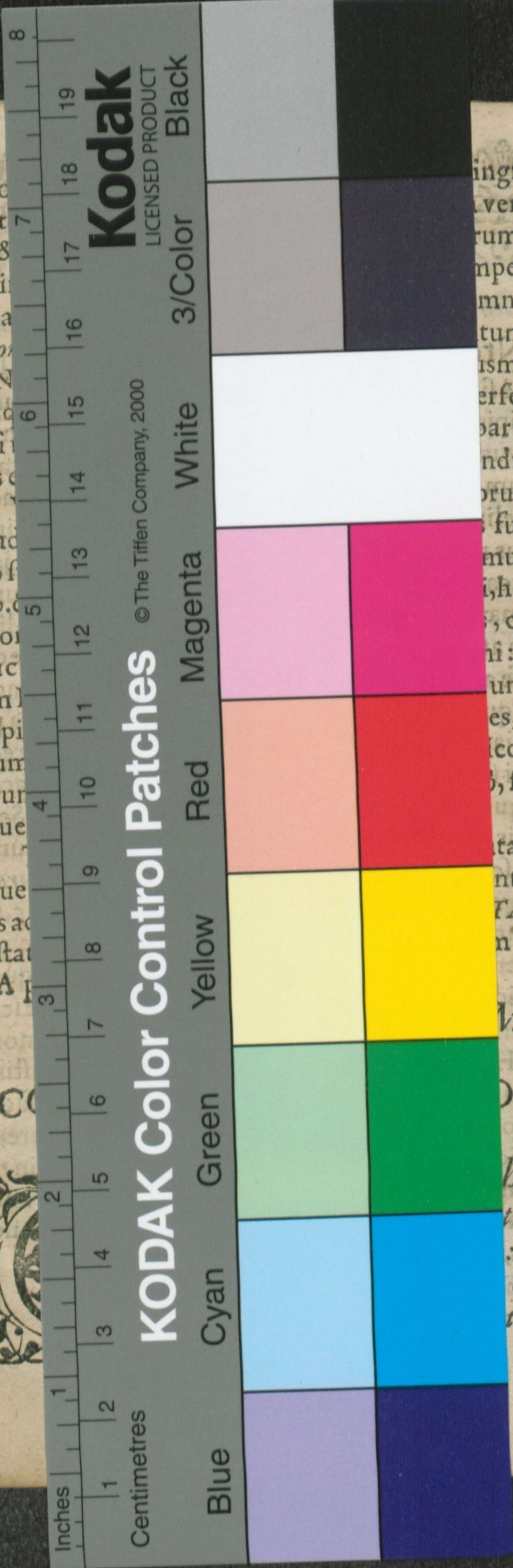
F I N I S.

107

19

animi
navi t
turè &
statu i
pugna
tet Co
sit. N
sunt, q
Sed si
mnis o
Pallad
Quò f
Resp. c
& Cor
sus ac
rium l
hi opi
rarum
Rerur
atque
taque
tius ac
Restat
TIA P

Kodak
LICENSED PRODUCT
Black

© The Tiffen Company, 2000

KODAK Color Control Patches

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

ingruentem Reip.
verò amoliri ma-
rum publicarum
imperare, quæ foris
omnia posse oport-
tum quoque onus
ismodi Viris pos-
ferre sustineant:
partes, à quibus o-
ndum omnino est.
orum non ignari,
fuisse, finxerunt.
mus, quam stare,
hoc est, Sapiencia
, concidere pror-
ni: illud Consilia-
unquam hanc mi-
es, universum ter-
quid usquam est
, stetisse hactenus,
ta amplitudo, tan-
ntueamur & peni-
TA ALEA ESTO.
n **DIVINA GRA-**
M.
ORIGINE,
hoc verò vela
tia & Concilia an
: Scta duobus fieri
& Patres conscri-
tur: Theodori Mar-

S. I. Ufu